

GROEIEN MET CULTUUR

CULTUURVISIE ALKMAAR 2040

Groeien met cultuur

Wat en waar zouden we zijn zonder cultuur?
Cultuur is dat wat de samenleving tot een samenleving maakt. Cultuur is wat ons mensen maakt.

Van nature hebben we allemaal de neiging om te spelen, te ontdekken. Om mooie dingen te zien. Om mooie dingen te maken. Om uiting te geven aan onze creativiteit. Om te zingen, te dansen, te luisteren naar muziek die ons raakt. En om iets te maken van niets.

Iemand volgt zijn hart, maakt iets moois en raakt daarmee de harten van anderen. Cultuur verbindt. Cultuur brengt mensen bij zichzelf en bij elkaar.

Dit zijn de dingen waar we blij van worden, waar we energie van krijgen. Die we nodig hebben om ook de dingen te doen die de maatschappij draaiend houden. Op tijd je bed uitkomen, je werk af krijgen, je doelen bereiken, je geld verdienen. De maatschappelijke machine draait als nooit tevoren. Maar zonder olie loopt de machine vast.

Het is bijna 2025 en we kijken vijftien jaar vooruit. Alkmaar 2040. Als we 140.000 mensen van alle leeftijden plezierig met elkaar willen laten wonen in de gemeente Alkmaar in 2040, zullen we moeten investeren in cultuur.

Wat zorgt ervoor dat we, ook in de toekomst, de steeds snellere ontwikkelingen kunnen bijbenen? En dat we tegelijkertijd de rust kunnen blijven vinden in onszelf? De smeerolie voor de maatschappelijke machine is cultuur. Hoe zorgen we ervoor dat die machine in Alkmaar blijft draaien? En dat die in 2040 draait als nooit tevoren? De ingrediënten vind je in deze cultuurvisie. Die heet niet voor niets 'Groeien met cultuur'.

Cultuur.

De smeerolie voor de machine.

De compost voor een bloeiende tuin.

Cultuur kleurt het leven. Het is magie en toch ook weer niet. Want het effect van cultuur is bewezen. Cultuur heeft niet alleen aanwijsbare impact op het persoonlijke en collectieve welzijn, het is ook van grote invloed op de persoonlijke en collectieve welvaart.

In deze visie laten we je zien hoe Alkmaar kan groeien met cultuur.

Het maken van deze Cultuurvisie is stap 2 van het proces. Stap 1 was het stellen van de kaders. En stap 3 bestaat uit een Uitvoeringsplan (tot 2028) en de Ontwikkelagenda (tot 2040). Het Uitvoeringsplan heeft een looptijd van vier jaar en geeft aan wanneer we de in deze visie beschreven verbeteringen uitvoeren. De ontwikkelagenda gaat in op de financiële aspecten van de groei van de grote culturele instellingen en van de groei van cultuur in Alkmaar Noord.

Een kleine greep uit de inhoud:

- Alkmaar groeit mét en door cultuur. Dat is altijd zo geweest en dat zullen we blijven doen. Dat lees je in hoofdstuk 1.
- Cultuur is onmisbaar voor onze samenleving. Als we de doelstellingen voor economie, welzijn en zorg willen halen, kunnen we niet zonder cultuur. Je leest het in hoofdstuk 2.
- Onze **culturele instellingen** zijn zeer succesvol. Omdat ze een zeer breed aanbod hebben aan cultuur dat goed aanslaat bij de Alkmaarders. Dat zie je terug in de bezoekersaantallen die flink toenemen. En dat faciliteren we met meer capaciteit voor podia en presentatieruimte (hoofdstuk 3).
- Het huisvesten van culturele instellingen aan **twee kanten van het kanaal** blijkt succesvol te zijn. Dus dat is wat we blijven we doen (hoofdstuk 3).
- Hoog op de wensenlijst van de gemeenteraad staat het **spreiden van cultuuraanbod over wijken en dorpen**. Dat gaan we doen door meer ruimte te creëren voor podia en exposities in Alkmaar Noord. En door het verbeteren van de faciliteiten voor podia en presentatie in de dorpen en in buurt- en dorpshuizen. Het ABC Huis wil daarop inspelen door in alle bibliotheekfilialen het hele aanbod van het ABC Huis aan te bieden, dus inclusief Artiance (hoofdstuk 3).
- Een **beter vestigingsklimaat** voor makers zorgt voor een levendig en innovatief Alkmaar en een grotere economische aantrekkingskracht (hoofdstuk 4).
- We **verbinden jongeren aan Alkmaar en houden ouder wordende inwoners actief** met een cultureel aanbod dat aanspreekt (hoofdstuk 4).
- Alkmaar speelt in op de **behoefte aan hedendaagse beeldende kunst**. Met meer kunstwerken in de openbare ruimte, met hostpots voor hedendaagse beeldende kunst in het centrum en met ruimte voor buitenexposities in de dorpen (hoofdstuk 4).
- **Cultuureducatie** is onmisbaar voor de spreiding van cultuur. Wij gaan door met een optimaal aanbod, ook bij landelijke bezuinigingen (hoofdstuk 5).
- Ook **amateurkunstverenigingen** zijn onmisbaar voor de spreiding van cultuur. We spannen ons in om deze verenigingen vitaal te houden (hoofdstuk 5).

Inhoud

Leeswijzer	5
1. De groei van Alkmaar	6
1.1. Groei tot 2040	7
1.2. Groei van voorzieningen	7
1.3. Groei tot op heden	7
1.4. Groei geeft kansen	8
2. De betekenis van cultuur	9
2.1. Samenvatting betekeniscirkel, Alkmaar centrumgemeente en definiëring van het brede cultuuraanbod.	10
2.2. De impact van cultuur op welzijn, zorg en samenleving	11
2.3. De impact van cultuur op de economie	11
2.4. De impact van een centrumstad op cultuur	12
2.5. Impact: meten om te verbeteren	12
2.6. Domein overstijgend werken van cultuur	13
3. De basis op orde	14
3.1. Cultuur in het centrum aan weerszijden van het kanaal	15
3.2. Kansen voor de stedelijk culturele voorzieningen	16
3.3. Kansen voor cultuur in wijken en dorpen	17
4. De ambities van Alkmaar	20
4.1. Ambitie 1: Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor makers	21
4.2. Ambitie 2: Jongeren binden met een eigen cultuuraanbod	24
4.3. Ambitie 3: Een actief cultuuraanbod voor ouderen	25
4.4. Ambitie 4: Benaderbare en aanraakbare kunst in de openbare ruimte	26
4.5. Ambitie 5: Een hotspot voor hedendaagse beeldende kunst	26
4.6. Ambitie 6: Ruimte voor verrassing	27
5. Cultuur is overal en voor iedereen	28
5.1. Een toekomst voor cultuureducatie	29
5.2. Vitale amateurkunstverenigingen	31
6. Vervolg op cultuurvisie Alkmaar 2040	33
6.1. Uitvoeringsplan	34
6.2. Ontwikkelagenda	36
Bijlage 1.	38

Leeswijzer

De *Cultuurvisie Alkmaar 2040* (2) is het vervolg op de *Kaders voor de Cultuurvisie Alkmaar* (1). De *Cultuurvisie* is gebaseerd op deze *Kaders*.

De uitvoering van de *Cultuurvisie* komt aan de orde in het *Uitvoeringsplan Cultuurvisie tot 2028* (3). De bouwstenen van het *Uitvoeringsplan* maken deel uit van deze *Cultuurvisie*.

Daarnaast komen in de *Ontwikkelagenda cultuur* in Alkmaar tot 2040 de ruimtelijke en financiële aspecten van de uitbreiding van de stedelijke culturele voorzieningen en Alkmaar Noord aan de orde. Een beschrijving van het opstellen van dit *Ontwikkeldkader* is eveneens in deze *Cultuurvisie* opgenomen.

1	2	3
Kaders voor de Cultuurvisie Alkmaar	Cultuurvisie Alkmaar 2040	Uitvoeringsplan Cultuurvisie Alkmaar tot 2028
		Ontwikkelagenda Cultuur in Alkmaar tot 2040

Relatie met de Kaders voor de Cultuurvisie Alkmaar

De denkkaders (over de betekenissencirkel van Blueyard, over Alkmaar als magneet, markt en motor en over de definiëring van het brede aanbod) komen terug in *hoofdstuk 2, De betekenis van cultuur*.

Hoofdstuk 3, De basis op orde omvat de inhoudelijke kaders over de ruimte voor het brede culturaanbod en over de culturele huisvesting in wijken en dorpen voor onder meer de amateurkunstverenigingen.

In *De ambities van Alkmaar, hoofdstuk 4*, komen de inhoudelijke kaders over makers, jongeren en kunst in de openbare ruimte aan bod.

De kaders over cultuureducatie en amateurkunst zijn terug te vinden in *hoofdstuk 5, Cultuur is overal en voor iedereen*.

Het vervolg van de *Cultuurvisie*, met de uitwerking in het *Uitvoeringsplan* en de *Ontwikkelagenda* is opgenomen in *hoofdstuk 6, Vervolg op Cultuurvisie Alkmaar 2040*.

1. De groei van Alkmaar

Alkmaar groeit mét en door cultuur. Dat is altijd zo geweest en dat zullen we blijven doen. Voor de inwoners van de gemeente Alkmaar én in de rol als centrumgemeente voor de regio.

1.1. Groei tot 2040

In de periode tot 2040 groeit Alkmaar in stad en dorpen. Er komen zo'n 15.000 woningen bij, vooral in de transformatiegebieden aan de Kanaalzone en ook door uitbreidingen aan de randen van de stad en de dorpen. Alkmaar krijgt opnieuw de status van een gemeente die groeit. Dat verbindt ook stad en dorpen, omdat dorpen vitaal blijven als er woonruimte komt voor jonge dorpsgenoten en zo scholen en voorzieningen in stand kunnen blijven. Alkmaar groeit met forse aantallen woningen om het tekort aan woningen op te heffen en om met bevolkingsgroei de voorzieningen op peil te houden. Zo zijn bijvoorbeeld voor het openbaar vervoer voldoende reizigers belangrijk om in stand te blijven.

Ook voor de dorpen is groei belangrijk. Omdat het aantal bewoners per huis in heel Nederland is gedaald en licht blijft dalen is het belangrijk dat het aantal woningen per dorp toeneemt. Hiermee kunnen de voorzieningen beter in stand blijven.

Groei brengt een verantwoordelijkheid met zich mee om de gevolgen in goede banen te leiden. Er wordt immers beslag gelegd op de beperkte hoeveelheid beschikbare bouwgrond en eindige bronnen als energie en grondstoffen. In Alkmaar zijn daarvoor passende oplossingen beschikbaar als binnenstedelijk bouwen, verantwoord gebruik van bouwmaterialen en hernieuwbare energie.

Een ander aspect van groei is verstedelijking en daarmee verdichting met appartementen. In een woonomgeving als Alkmaar Noord en in de dorpen zijn veel eengezinswoningen en hebben bewoners voldoende ruimte om te bewegen en kinderen te laten spelen in het eigen huis, de tuin en het omliggend groen. Daarom is het in een verstedelijkte omgeving met veel appartementen van belang om aantrekkelijke openbare verblijfsruimten te maken met voorzieningen waar men zich kan ontspannen.

1.2. Groei van voorzieningen

Bij groei moet niet alleen worden gedacht aan kwantitatieve zaken als meer woningen, meer inwoners en meer consumptie. Meer inwoners betekent immers ook dat dichtbij kwalitatieve verbeteringen beschikbaar komen als gespecialiseerde zorg en onderwijs. Alkmaar zelf is daar een voorbeeld van. Door haar positie van centrumgemeente voor alle inwoners van

Noord-Holland Noord biedt het de regio onderwijsvoorzieningen en een ziekenhuis met spoedeisende eerste hulp. Dat betekent dat groeien mogelijkheden voor kwalitatieve verbetering geeft.

Daar is ook sprake van bij groeien met cultuur. In Nederlandse steden is een duidelijk verband zichtbaar tussen de beschikbaarheid van culturele voorzieningen en het aantal inwoners. De duurste en meeste gespecialiseerde culturele voorzieningen bevinden zich niet voor niets in de drie grote steden.

1.3. Groei tot op heden

Na de middeleeuwen onderscheidde ook Alkmaar zich al vroeg door het oprichten van een Latijnse school, waar later het Mummellius gymnasium uit zou voortkomen. Het is nog steeds het enige categorale Gymnasium boven het Noordzeekanaal, met een bestand aan leerlingen dat voor driekwart niet uit Alkmaar komt. Een vroeg voorbeeld van een stedelijke voorziening met een centrumfunctie.

In de negentiende eeuw was sprake van groei van de stad door de ontsluiting per spoor en de toenemende werkgelegenheid. Dit leidde tot het oprichten van een museum, theaters en verenigingen voor beeldend kunstenaars en schrijvers en kunstopleidingen. Onderzoeken naar cultureel erfgoed die in die tijd werden gedaan, leidden tot publicaties die nog steeds worden geraadpleegd.

Een tweede groeifase werd pas zichtbaar toen Alkmaar in de jaren zeventig de status van groeigemeente kreeg en Alkmaar Noord werd gebouwd. Voor de cultuur uitte zich die groei in betere huisvesting voor Theater De Vest, Stedelijk Museum, bibliotheek Alkmaar, Artiance, Grafisch Atelier en Kunstuitleen aan of in de nabijheid van het Canadaplein in het vierde kwart van de vorige eeuw. Na de eeuwwisseling werden daar Podium Victorie en Filmhuis Alkmaar in het nieuwe deel van het centrum in Overstad aan toegevoegd. Daarmee kwam in Alkmaar een voor die tijd zeer compleet aanbod, waar stad en dorpen trots op mogen zijn.

In Alkmaar is de cultuurconsumptie op zich ook gegroeid. De bezoekerscijfers van de culturele voorzieningen zijn flink gestegen en die stijging zet zich ook na de coronaperiode door. Ook de vraag naar cultuureducatie is toegenomen.

1.4. Groei geeft kansen

We staan nu in het eerste deel van de derde groeifase met rond 2040 in plaats van ruim 110.000 straks circa 140.000 inwoners. Door het groeiende woningbestand kunnen ook jonge mensen langer in stad en dorpen blijven en zo invloed hebben op de bevolkingssamenstelling. Meer (jonge) bewoners scheppen kansen voor nieuwe culturele initiatieven en bieden kansen voor de groei van het aanbod. Alkmaarders groeien met cultuur omdat ze van jongs af aan een op hen afgestemd aanbod krijgen, net als in hun verdere leven. Er worden kansen geboden om een leven lang met cultuur actief te blijven. Alkmaar en zijn inwoners groeien mét cultuur.

2. De betekenis van cultuur

Cultuur is onmisbaar voor onze samenleving. Cultuur heeft niet alleen impact op het persoonlijke en collectieve welzijn, maar ook op de persoonlijke en collectieve welvaart. Als we de doelstellingen voor economie, welzijn en zorg willen halen, kunnen we niet zonder cultuur.

In de denkkaders wordt ingegaan op de betekenissencirkel van Blueyard, de centrumfunctie van Alkmaar in de regio en op definiëring van het brede cultuuraanbod, zoals vermeld in de *Kaders*. In deze Cultuurvisie worden die begrippen kort samengevat. Verder wordt dieper ingegaan op de impact van cultuur en de voordelen van een centrumgemeente.

2.1. Samenvatting betekenis-sencirkel, Alkmaar centrum-gemeente en definiëring van het brede cultuuraanbod.

Betekenisencirkel

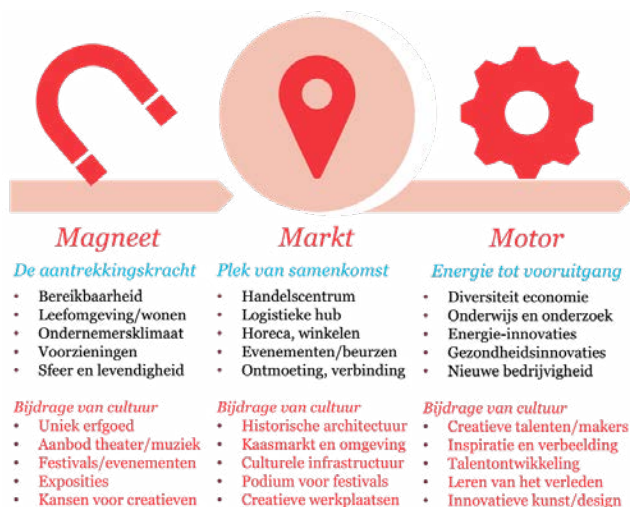
Cultuur is te definiëren als de manier waarop we met elkaar omgaan en ook als de creatieve uiting daarvan. Beide definities zijn belangrijk. Kunst is immers een uiting van de manier waarop we samenleven. Tegelijkertijd inspireert kunst ons en beïnvloedt daarmee onze manier van samenleven. Daarbij is de betekenis van kunst afhankelijk van de vorm.

Blueyard heeft dat in de Alkmaar Cultuur-verkenning 2024 toegelicht in de betekenisencirkel. In het midden staan kernbegrippen als kunst en erfgoed, design en ambacht, makers en evenementen. Om de binnencirkel staan de effecten die met cultuur te bereiken zijn. Die kunnen van tijdelijke aard zijn en duren zolang die kunstvorm aandacht krijgt. Van een andere orde zijn blijvende veranderingen in de buitenste ring, die als impact te beschouwen zijn. Daarbij gaat het om collectieve en persoonlijk welvaart en welzijn. Bij de afwegingen voor het investeren in cultuur spelen blijvende veranderingen een grotere rol dan tijdelijke effecten.

Centrumstad Alkmaar

Omdat Alkmaar een centrumgemeente is, vormen de stad met de dorpen het energieke hart van Noord-Holland Noord en fungeren als magneet (aantrekkingskracht), markt (plek van samenkomst) en motor (energie voor vooruitgang) in de regio. Daar speelt het cultuurbeleid op in. Een heldere positionering van Alkmaar in de regio is een belangrijke factor voor het bepalen van de richting van het cultuurbeleid. Hoe je ook naar de toekomst kijkt, in alle gevallen zal Alkmaar één duidelijke positie innemen. Namelijk de positie die het al 900 jaar inneemt: die van het *energieke hart*; het energieke hart van Noord-Holland Noord.

Definiëring brede cultuuraanbod

Met de groei van Alkmaar neemt de vraag naar het nu al drukbezochte cultuuraanbod van Bibliotheek Alkmaar en Artiance, Stedelijk Museum Alkmaar, Theater de Vest, Podium Victorie, Filmhuis Alkmaar, Kunstuitleen Alkmaar, Grafisch Atelier Alkmaar en Karavaan toe. We noemen dit het brede cultuuraanbod, dat centraal staat in hoofdstuk 3. Het krijgt deze naam omdat een groot deel van de Alkmaarders gebruikmaakt van deze voorzieningen, die al lange tijd hun aanbod leveren. Ze hebben hun huidige vorm en huisvesting gekregen in het vierde kwart van de twintigste eeuw of in de periode 2010-2020.

2.2. De impact van cultuur op welzijn, zorg en samenleving

Cultuur is op zich van waarde omdat het kan getuigen van vakmanschap, cultuurhistorische waarde of artistieke kwaliteit. Zeker dat laatste is subjectief omdat de ene bezoeker houdt van breed gangbare kunst en de ander van kunst uit een kleine niche. Daarnaast kan een werk de een prikkelen en tot nadenken aanzetten, terwijl het een ander niets doet. Objectiever wordt het al wanneer je spreekt over de bijdrage van een werk aan de ontwikkeling van het vakgebied. Als theatermakers of beeldend kunstenaars door een werk worden geïnspireerd, dan is dat een objectief vast te stellen kwaliteit.

Dat geldt ook voor de impact op het individuele welzijn. Zo is vast te stellen dat bijvoorbeeld amateurkunstenaars een geluksgevoel kunnen ervaren in een groep met gelijkgestemden, bijvoorbeeld in een vereniging. Dat draagt bij aan sociale cohesie. Andere meetbare voorbeelden zijn het toenemen van het zelfvertrouwen en het verminderen van eenzaamheidsgevoelens door actieve kunstbeoefening.

Ook is uit onderzoek gebleken dat cultuurbeoefening voor jongeren kan helpen bij het oplossen van psychische problematiek. Het initiatief SPOT van Artiance is hiervan een goed voorbeeld en Artiance is hiermee een voorloper op provinciaal niveau. Het gaat hier om een laagdrempelige inloop opgestart op initiatief van jongeren zelf. Jongeren met mentale problemen voelen zich er gezien en gehoord.

Onderzoek van het University College Londen toont aan dat als ouderen regelmatig een museum bezoeken, de kans op dementie afneemt. Dat komt vooral omdat de collecties leiden tot schoonheidservaringen en aanzetten tot nadenken.

Cultuur is eveneens van belang voor het collectieve welzijn. Denk dan bijvoorbeeld aan de betekenis van creativiteit in het onderwijs en de gezondheidszorg. Daarnaast verbindt cultuur inwoners met elkaar en met de stad en zijn dorpen. Ze staan meer open voor elkaar, zowel in wijken als dorpen. Maar liefst circa 50% van Nederlanders beoefent minstens 8 uur per week amateurkunst. Dit illustreert hoe veel voorkomend kunst is: de meerderheid beoefent kunst. Dat versterkt de sociale cohesie en nodigt uit tot ander gedrag. Kortom: cultuur draagt bij aan een beter functionerende samenleving.

Voor dorpen brengt cultuur vitaliteit met zich mee, omdat bewoners elkaar treffen bij de activiteiten van hun amateurkunstverenigingen, exposities en podiumkunsten door amateurs en professionals in bijvoorbeeld de Groene Zwaan in De Rijp en de Grote Kerk in Schermerhorn.

Een aantrekkelijk cultuuraanbod kan samen met een goed ontwerp van de openbare ruimte Alkmaar Centrum – aan weerszijden van het kanaal – op een hoger plan brengen. Wijken en dorpen worden levendiger door een toegankelijk en passend cultuuraanbod. En meer levendigheid betekent meer veiligheid. Cultuur is vaak gebaseerd op of geïnspireerd door maatschappelijke vraagstukken, en biedt tegelijkertijd het publiek de mogelijkheid om op een andere manier te kijken naar die vraagstukken. Die tweezijdige werking van cultuur zien we bijvoorbeeld bij cabaret, film, fotografie en media. Met cultuur blijven inwoners betrokken, herkennen zij mechanismen van uitsluiting en zijn ze bereid te participeren.

2.3. De impact van cultuur op de economie

Van de succesvolle creatieve steden worden meestal Amsterdam en Eindhoven als voorbeeld genoemd. In die steden wonen opvallend veel (jonge) kunstenaars en andere creatieve makers. Alkmaar huisvest die ook, met name makers van podiumkunst, beeldende kunst en ambachtelijke kunst. Zij zijn belangrijk voor de innovaties in de bedrijvigheid. Door een op makers gericht vestigingsklimaat kan dat effect worden versterkt met als gevolg meer banen en inkomen. In dit geval snijdt het mes zelfs aan twee kanten. Als een gemeente veel cultuur en creativiteit kent, versterkt dat het imago en dat draagt weer bij aan een beter vestigingsklimaat. Alkmaar heeft het voordeel van een stad met dorpen. Een beter aanbod kunnen kunstenaars en makers zich niet wensen. Ruimte voor een atelier of podiumruimte is te vinden in wijken en dorpen. Het centrum inspireert door uitwisseling, professionele ondersteuning en uitvoeringen en exposities.

Cultuur is op zichzelf belangrijk voor de economie als we kijken naar werkgelegenheid, omzet, eigen inkomsten en verkoopprijzen. Deze geven een beeld van de economische impact. In het hoofdstuk Basis op orde vertalen we dit naar de Alkmaarse situatie. Voor de landelijke situatie geldt dat er ruim 400.000 inwoners werkzaam zijn in cultuur en media.

Het aandeel van cultuur en media in de totale werkgelegenheid in Nederland is 4,5% (CBS).

In het interview 'Cultuur doet ertoe, óók economisch' uit 2020 met landelijk onderzoeker Hendrik Beerta constateerde de Boekmanstichting dat elke euro die voor de entree wordt betaald, met 2,5 kan worden vermenigvuldigd. Bezoekers gaan naar de horeca, winkelen en maken gebruik van vervoer. Het maakt niet uit of het om een groot of klein cultuurhuis gaat, binnen of buiten de Randstad. Theater De Vest, Grote Kerk Alkmaar, Stedelijk Museum Alkmaar, Podium Victorie en Filmhuis Alkmaar ontvingen in 2023 in totaal om 774.000 bezoekers.

De ticketprijs varieert van vrij entree (Grote Kerk) tot € 65 (musical Theater De Vest). Een gemiddelde ticketprijs van tenminste € 25 is daarmee aannemelijk. Daarmee komt de economische impact van een bezoeker op gemiddeld € 62,50. Bij 774.000 bezoekers betekent dat een economische impact van € 48,3 miljoen.

Ook uit 2020 is een presentatie van Ilona Haaijer, een vooraanstaand econoom en lid van diverse bestuurskamers van grote multinationals. Zij liet zien dat de totale subsidie van Rijk, provincies en gemeenten voor cultuur en media 1,2 % (€ 4 miljard) van de Rijksbegroting bedraagt, maar het aandeel in het bruto binnenlands product (bbp) 3,7% is, een bedrag van € 26 miljard. Ter vergelijking voegde zij toe: het aandeel van de bouw in het bbp is 4% en van de agrarische sector is dat 1,6%.

2.4. De impact van een centrumstad op cultuur

Alkmaar is al 900 jaar het centrum van Noord-Holland Noord en is daarmee een centrumgemeente met een regionale verantwoordelijkheid. Zoals geschetst heeft Alkmaar meer en betere voorzieningen dan andere gemeenten in de regio. Dat strekt zich uit tot de zorg tot werkgelegenheid en ook cultuur. Daar maken veel inwoners uit de regio gebruik van, maar voor de Alkmaarders geldt dat ze daarvoor de gemeente niet hoeven te verlaten. Theater De Vest met Grote Kerk en Stedelijk Museum Alkmaar hebben een programmering op eenzame hoogte in Noord-Holland Noord. Ook Podium Victorie en Filmhuis Alkmaar hebben duidelijk een regionale functie en de hoofdvestiging van Bibliotheek Kennemerland staat in Alkmaar. Artiance trekt leerlingen uit heel Noord-Holland Noord en de

professionaliteit van Karavaan en Kunstuitleen Alkmaar stijgt ver uit boven het gemiddelde in de regio.

In Alkmaar is sprake van een kwalitatief en kwantitatief hoogwaardig aanbod aan voorzieningen voor de regio. Daarvoor is een groter cultuurbudget nodig dan bij de meeste andere gemeenten in dit gebied. Daar staat tegenover dat ook de uitkering uit het gemeentefonds per inwoner hoger is dan in kleinere gemeenten. Het gemeentefonds houdt rekening met extra taken voor (middel) grote gemeenten. De uitkering uit het gemeentefonds is in Alkmaar circa € 2.400 per inwoner en in Castricum circa € 1.500. Bijvoorbeeld in Amsterdam is dat ruim € 3.000.

In de programmabegroting van de gemeente Alkmaar van in totaal € 499 miljoen is voor cultuur en kunst in 2025 circa € 19 miljoen gereserveerd.

De centrale positie van Alkmaar brengt een rijk en breed kunst- en cultuuraanbod met zich mee, waar stad en dorpen van profiteren. Dat aanbod kan bestaan omdat het niet alleen voor de eigen inwoners is. In de overige gemeenten van de regio is het aanbod veel meer lokaal gericht en is het bereik beperkt. Dat zie je ook terug in de kwaliteit én de betekenis van cultuur in die gemeenten. In Alkmaar hebben de dorpen en de stad de lusten van een centrumgemeente, terwijl de lasten deels worden gecompenseerd door de extra inkomsten per inwoner uit het gemeentefonds en de economische impuls van bezoekers.

2.5. Impact: meten om te verbeteren

Het meten van impact is belangrijk om te kunnen sturen. Door het nadenken over impact bepalen instellingen het te bereiken doel en de wijze waarop dat te bereiken. Door de impact te meten kunnen zij zo nodig andere strategische keuzes maken, om zo beter op hun beoogde impact te kunnen sturen. Stel dat een instelling voor cultuureducatie zich als doel stelt muzikale ontwikkeling bereikbaar te maken voor iedereen. Dan kan bij impact – meten blijken dat de meeste ouders hoger geschoold zijn en dus maar een beperkte groep is bereikt. Dan is actie nodig om ook andere kinderen te bereiken en zo het muziekonderwijs toegankelijker en laagdrempeliger te maken.

Ook bij een voorstelling, film of expositie is de impact meetbaar als die aanleiding geeft tot debat of bij beeldende kunst als een werk zo populair wordt dat het wordt gereproduceerd. Bijvoorbeeld de onthulling van Het Grote Raam heeft Alkmaar veel bekendheid via dagbladen en tijdschriften en een flinke stijging van de bezoekersaantallencijfers in 2023 opgeleverd. Ook in 2024 werden de excursies naar Het Grote Raam vrijwel meteen volgeboekt. En tijdens het jubileum 450 jaar Alkmaar was het raam een icoon waar talloze Alkmaarders geldelijk of met vrijwilligerswerk aan hebben bijgedragen. Inmiddels is het ontwerp van het raam terug te vinden op verschillende artikelen in de twee Alkmaarse museumwinkels. Dat betekent een blijvende verandering na een langdurig effect in 2023 en 2024. Dat was ook als te bereiken impact aangegeven in de fonds- en subsidieaanvragen.

Door het meten van deze effecten kan men vaststellen of de voorgestelde impact is gehaald. In het eerste voorbeeld, cultuureducatie, werd vastgesteld dat hieraan niet was voldaan en in het tweede voorbeeld (Het Grote Raam) juist wel. Instellingen kunnen met het meten van impact onderzoeken of hun beleidsdoelen worden gehaald. Voor deze nieuwe werkwijze kunnen de grote instellingen het voortouw nemen. Door kennis te delen profiteren de kleinere instellingen daarvan en zo dragen zij gezamenlijk bij aan verbetering van de hele sector. De taak van de gemeente is om impact meten te ondersteunen en te stimuleren. Het is aan de instellingen de voordelen hiervan in te zien en ermee aan de slag te gaan.

2.6. Domein overstijgend werken van cultuur

Cultuur heeft impact op economie, welzijn, zorg, samenleving en ruimtelijk ordening. Daarom loont het om samen te werken om de ambities van Alkmaar 2040 te bereiken. Door samenwerking laat cultuur zien met welk aanbod het kan bijdragen aan doelen van andere beleidsvelden en andersom. Die samenwerking wordt als eerst zichtbaar binnen de gemeentelijke organisatie, maar gaat ook een belangrijke rol spelen voor instellingen en verenigingen. Dat vraagt om een andere werkwijze dan de meer sectorale manier van werken, de zogenaamde eilandcultuur. Cultuur stapt over de grenzen die tussen de sectoren als onzichtbare lijnen aanwezig zijn, in de overtuiging dat men met een gezamenlijke aanpak in Alkmaar veel verder komt.

Een goed voorbeeld was de samenwerking voor het opstellen van het Ontwikkelkader Overstad. Partijen stonden niet alleen open voor het reserveren van ruimte voor cultuur in Overstad, maar zagen ook de waarde van cultuur voor de ontwikkeling van een levendig deel van het centrum. Met deze ervaring gaat Cultuur met andere disciplines in gesprek om de samenwerking te versterken. Dit wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 6.

3. De basis op orde

We hebben een mooi aantal culturele instellingen in de gemeente Alkmaar. Zeer succesvol, dankzij hun brede aanbod dat goed aanslaat bij de Alkmaarders. Dat zie je ook terug in de toenemende bezoekersaantallen. Vandaar dus meer capaciteit voor podia en presentatieruimte. Sinds een tijdje hebben onze culturele instellingen hun onderkomens aan beide zijden van het kanaal. Dat werkt heel goed, dus daar gaan we mee door.

Het spreiden van het cultuuraanbod over wijken en dorpen staat al een tijdje hoog op de wensenlijst van de gemeenteraad. En dát gaan we onder meer doen door meer ruimte te creëren voor podia en exposities in Alkmaar Noord. En door het verbeteren van de faciliteiten voor podia en presentatie in de dorpen en in buurt- en dorpshuizen. Zoals bijvoorbeeld in alle bibliotheekfilialen het hele aanbod van het ABC Huis aanbieden, inclusief Artiance.

Voor een succesvol breed cultuuraanbod moet de basis op orde zijn voor de betreffende instellingen. Dat wil zeggen dat voor elke instelling geldt dat de organisatie op orde is voor de huidige situatie en voor de uitdagingen van de jaren hierna. Maar evengoed dat de huisvesting geschikt is voor het groeiende aantal inwoners in de komende tijd. Dat brede cultuuraanbod is voor een belangrijk deel het terrein van de stedelijk voorzieningen in het centrum en Oudorp. Hieronder worden ABC Huis, Stedelijk Museum Alkmaar, Theater De Vest en Grote Kerk Alkmaar, Filmhuis Alkmaar, Podium Victorie, Kunstuitleen Alkmaar, Karavaan en Grafisch Atelier verstaan.

Maar ook wijken en dorpen kennen een breed aanbod met amateurkunstverenigingen, netwerken, kleinere musea, eigen podia en expositieruimten.

In dit hoofdstuk komen eerst de stedelijke voorzieningen in het centrum aan bod en vervolgens de wijken en dorpen.

3.1. Cultuur in het centrum aan weerszijden van het kanaal

In de *Kaders voor de Cultuurvisie Alkmaar* wordt voorgesteld de stedelijk voorzieningen zoveel mogelijk in het centrum aan weerszijden van het kanaal te concentreren. Uitzondering is Karavaan in Oudorp. Daarmee wordt de nieuwbouw van Filmhuis Alkmaar en van een deel van het ABC Huis in het centrumdeel van Overstad gepland.

Vanwege de schaalvoordelen is er veel voor te zeggen om het culturele aanbod juist in de binnensteden te concentreren. Culturele instellingen zijn zelf ook gebaat bij drukte in het centrum. Alkmaar heeft met haar historische binnenstad en kanaaloeveren een grote aantrekkingskracht op bezoekers uit stad en regio en op toeristen. De bezoekers uit stad en regio en toeristen komen elk op hun eigen aanbod af. Is het doel om toerisme te bevorderen, dan liggen investeringen in musea en monumenten meer voor de hand. Die groep komt op de bestemming van een museum of monument, zoals de Grote Kerk. Is het echter de bedoeling om met investeringen in cultuur de inwoners uit de eigen regio te bedienen, en het vestigingsklimaat voor bedrijven en huishoudens te vergroten, dan liggen investeringen in theaters en andere podia meer voor de hand. Het ABC Huis vindt zijn klanten in Alkmaar en de direct omliggende gemeenten. De toeristische bestemmingen, de podia en het ABC

Huis vormen daarmee een perfecte mix van aantrekkingskracht.

Veel steden in het buitenland liggen aan twee zijden van een rivier, zoals Londen aan de Theems, Parijs aan de Seine, Wenen en Boedapest aan de Donau en Rome aan de Tiber. Dat geldt ook voor Nederland met Maastricht aan de Maas, Leiden en Utrecht aan de Oude Rijn, Gouda aan de Gouwe en Amsterdam aan de Amstel. Veel van die steden begonnen aan één kant, waar ook nu nog vaak de middeleeuwse kerk of kathedraal staat en het bestuurscentrum is.

Maar wat al die steden gemeen hebben, is dat ze op enig moment de sprong over het water hebben gemaakt en de stad naar de andere kant hebben uitgebreid. In een aantal gevallen is die sprong nog zichtbaar in de leefstijl van de bebouwing of in de aanwezigheid van markante punten. Soms werd die sprong over het water zo snel gemaakt dat het verschil alleen nog maar van de namen van de stadskerken herleidbaar is, zoals de Oude en de Nieuwe kerk in Amsterdam, die uit de (late) middeleeuwen stammen.

Wat ze ook allemaal gemeen hebben is dat de bezoeker zijn culturele aanbod aan weerszijden van het water vindt. In alle genoemde steden in het buitenland zijn de bezoekers aan toeristen al lange tijd aan weerszijden van het water te vinden, net als in Leiden, Utrecht en Amsterdam. Alleen Gouda is een uitzondering omdat daar alle toeristentrekkers rond de middeleeuwse Sint Janskerk te vinden zijn en de schouwburg aan die zijde buiten de Singelgracht staat. Maastricht heeft de nieuwbouw op het Sphinx-terrein aangevuld met het provinciale Bonnefantenmuseum, dat van het historische centrum naar de andere kant van de Maas verhuisde.

In Alkmaar bleef Overstad lange tijd een onbestemd gebied tot in 1947 de gemeenteraad besloot dat het een bedrijventerrein moet worden. Dat startte succesvol, maar vanaf de jaren zeventig werd alweer verhuisd naar nieuwe en beter bereikbare terreinen elders in de stad. Daar speelde de gemeenteraad op in door Overstad te bestemmen als aanvullende gebied voor het oude centrum. In 1989 werden al plannen gemaakt voor het huidige woon- en winkelgebouw Noorder Arcade, nu Ringers Winkelcentrum. Feitelijk was daarmee de sprong over het water gemaakt.

In het in 2006 opgestelde Masterplan Overstad met het Structuurplan Overstad uit 2007 kwam het begrip *cultuur* voor de eerste keer voor: het zou een centrumlocatie worden met een hoogwaardig woon-, werk en voorzieningenniveau. Voor dat laatste werd gedacht aan kennis, *cultuur*, openbaar bestuur, research, vrije tijd, horeca, manifestaties en congressen.

In de 2006-2007 toegevoegde ontwikkelingsvisie zag men 'een gezellig gebied met cultuur en leisure. Een uitgaansgebied met een bioscoop en een grand café' [...]. Overstad accommodeert nieuwe en interessante culturele functies. Ook is in de openbare ruimte aandacht voor kunst'.

Daaruit blijkt dat het idee van een stadcentrum met aan weerszijden van het kanaal culturele voorzieningen al lang gedragen wordt. Niet voor niets werden bioscoop Vue, Filmhuis Alkmaar en Podium Victorie in Overstad gebouwd, overigens met succes en tot ieders tevredenheid. Om die reden is in de *Kaders voor de Cultuurvisie Alkmaar* gepleit voor nieuwbouw voor culturele voorzieningen in Overstad. Dit nieuwe deel van het Alkmaarse centrum heeft cultuur nodig om een levendig gebied te worden. Dan klopt het hart van Alkmaar aan beide zijden van het kanaal, met cultuur als verbindend element.

3.2. Kansen voor de stedelijk culturele voorzieningen

In Alkmaar is veel vraag naar het brede cultuur-aanbod. Zoveel dat voorstellingen te snel uitverkocht zijn, niet kan worden voldaan aan verzoeken om zalen te huren en wachtlijsten zijn ontstaan voor het volgen van muzieklessen. Dat is een positieve situatie, omdat blijkt dat vraag en aanbod voor een grote groep goed aansluiten. En daar is het brede cultuuraanbod voor bedoeld.

Maar het leidt ook tot teleurstelling. Weer is al meteen een favoriete voorstelling, film of concert uitverkocht, kan een optreden van een amateur-koor of -orkest niet in de Grote Kerk plaatsvinden en kan een talentvolle leerling nog steeds niet naar les.

De vraag naar het brede cultuuraanbod neemt toe omdat Alkmaarders vaker van het aanbod gebruiken maken en omdat het aantal inwoners stijgt. Nu al is Theater De Vest eerder uitverkocht dan in eerdere jaren en is de vraag naar films met betekenis sterker gestegen dan eerder werd

verwacht. Ook blijkt het regionaal gebruik maakt van het aanbod van Podium Victorie groter dan voorzien.

Het is een goede zaak dat de jasjes van de stedelijke voorzieningen op knappen staan, omdat hieruit blijkt hoe goed het brede cultuur-aanbod wordt gewaardeerd. Tegelijkertijd geeft dit succes ruimte om klaar te staan voor de nabije toekomst, met meer inwoners in Alkmaar én de regio. De vraag naar meer ruimte verdient op korte termijn aandacht omdat gebouwen uitbreiden veel voorbereidingstijd vraagt.

Cultuureducatie

Bij het ABC Huis werkt Artiance met wachtlijsten door gebrek aan beschikbare cursus- en lesruimte. Er is gebrek aan betaalbare oefenruimten voor gezelschappen, atelierruimte en betaalbare presentatieruimte. De bibliotheek heeft momenteel al gebrek aan studieplekken en mist ruimte voor makers, programmering van activiteiten en vergaderingen.

Podia

Het aantal zalen bij Filmhuis Alkmaar is te beperkt voor een goede programmering en Theater De Vest mist veel belangrijke producties omdat die de grote zaal te klein vinden. Karavaan kampt met een ruimte tekort omdat tijdelijke locaties binnenkort niet meer beschikbaar zijn. Podium Victorie mist ook belangrijke producten omdat die een groter publiek als voorwaarde stellen.

Beeldende kunst

De locatie van Kunstuitleen Alkmaar ligt niet in de loop en is te klein om Alkmaarse kunstenaars goed te exposeren en hen te ondersteunen. Stedelijk Museum Alkmaar kan door gebruik aan ruimte geen aandacht besteden aan hedendaagse beeldende kunst en ook de tentoonstellingen voor oude kunst bevechten elkaar.

In de *Kaders voor de Cultuurvisie Alkmaar* wordt weergegeven dat voor deze instellingen een extra ruimte nodig is van 7.250 m², een oppervlakte die ruim binnen die van voor Alkmaar ontwikkelde rekentool blijft. In bijlage 1 is een indicatie van de ruimtebehoefte per instelling opgenomen, evenals op de genoemde voor Alkmaar ontwikkelde rekentool.

Het Canadaplein biedt onvoldoende ruimte in vierkante meters om het ABC Huis, Stedelijk Museum Alkmaar en Theater De Vest uit te breiden. Dat betekent dat voor een van de daar aanwezige instellingen in Overstad een plek wordt gezocht. Het verplaatsen van het theater en het museum zou de herhuisvesting onnodig duur maken, vanwege de specifieke installaties die voor dergelijke instellingen belangrijk zijn. Daarbij speelt mee dat er een samenhang is tussen het museum en het historische hart van Alkmaar en dat de programmering van Theater Vest en de Grote kerk in één hand is. Hierdoor blijft de gedeeltelijke verplaatsing van het ABC Huis, naar centrum Overstad als beste mogelijkheid over. Het inloopdeel van het ABC Huis blijft aan het Canadaplein gevestigd.

Voor de locatie van het ABC Huis in Overstad heeft zich een ontwikkelaar gemeld voor opname in de onderste lagen van een wooncomplex. De Raad geeft aan dat op basis van onderzoek gekozen wordt voor een locatie voor Kunstuitleen Alkmaar aan het Canadaplein, in Overstad of in winkelcentrum De Mare.

Voor de locatie van Filmhuis Alkmaar hebben zich twee ontwikkelaars gemeld. De één biedt een uitbreiding van Vue aan en de ander in de onderste lagen van een wooncomplex. Beide aanbiedingen vragen om nader onderzoek.

Podium Victorie is ingeklemd door de plannen van derden. Er is dus alleen uitbreiding mogelijk op de eigen locatie of extern, zoals in het te bouwen Sportpaleis. Indien extern geen oplossingen beschikbaar zijn, wordt doorgerekend of met het betrekken van de corridor voor artiestenbussen een bouwlaag op het gebouw kan worden gerealiseerd.

Voor het bepalen van de financiële gevolgen van nieuwbouw voor de exploitatie zijn exploitatieplannen per instelling nodig. Nieuwbouw is weliswaar van invloed op de exploitatie van een instelling en daarmee ook op de benodigde subsidie. Maar de meerkosten die door nieuwbouw worden veroorzaakt, moeten tegenover de nieuwe inkomsten worden gezet en worden afgezet tegen de bestaande huisvestingskosten. Instellingen kunnen daar nu al op anticiperen door in jaren met een positief resultaat een reserve aan te maken voor bijvoorbeeld de inrichting van nieuwbouw of verbouw.

In Alkmaar is daarnaast van belang dat de gebouwen aan het Canadaplein en Podium Victorie eigendom zijn van de Duurzaam Vastgoed BV. Voor deze gebouwen is de Duurzaam Vastgoed BV de opdrachtgever en daarmee verantwoordelijk voor de investeringen. Daarmee daalt het bedrag dat de gemeente investeert. De waarde van het vastgoed dat is overgedragen aan Duurzaam Vastgoed BV (Canadaplein en Podium Victorie) is immers vele malen hoger dan die van de eventuele nieuwbouw voor de overige functies van het ABC Huis en Filmhuis Alkmaar, als die niet voor rekening van externe investeerders kunnen worden gebouwd.

De exploitatieplannen maken deel uit van *Ontwikkelagenda*. Dit wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 6.

3.3. Kansen voor cultuur in wijken en dorpen

Het coalitieakkoord 'Vertrouwen in Alkmaar. Verschil mag er zijn' geeft het belang weer van spreiding van cultuur over wijken en dorpen. Daarom is meer ruimte nodig voor podia en expositieruimte in Alkmaar Noord en een kwaliteitsverbetering van podia in de dorpen. Daarnaast bieden wijk- en buurtcentra en dorpshuizen ruimte voor cultuur. Bijvoorbeeld Mare Nostrum biedt ruimte voor dans, koren en beeldende kunst. Als onderdeel van het *Uitvoeringsplan Cultuurvisie Alkmaar 2040* wordt nagegaan welke faciliteiten bij de wijk- en buurtcentra daarvoor verbetering behoeven.

Broedplaatsen verbeteren eveneens het aanbod van cultuur in wijken en dorpen. Daarbij moet niet alleen gedacht worden aan complexen als De Drukkerij. Ook leegstaande winkels, kantoren, scholen en kerken kunnen hiervoor (tijdelijk) dienen.

Een belangrijke rol in de spreiding van cultuur in dorpen en wijken nemen de straks volwaardige vestigingen van het ABC Huis in de huidige (uit te breiden) filialen van de bibliotheek een belangrijke plaats in. In alle vestigingen kan men dan terecht voor zowel het aanbod van de bibliotheek als het aanbod van Artiance. Deze organisatie omschrijft hun toekomstvisie over ABC Huis-kamers in wijken en dorpen en een

ABC Huis in Overstad als volgt:

ABC Huis-kamers in wijken en dorpen

Aan het Canadaplein, in de wijken en in de dorpen komen ABC Huis-kamers die bewoners een uitnodigende en inspirerende plek bieden waar:

- Kinderen tussen de boekenkasten tijdens hun theaterlessen een boek tot leven brengen.
- Bewoners in centrum, wijk of dorp boeken lenen en kranten lezen, scholieren huiswerk maken, studenten hun projecten voorbereiden.
- Volwassenen met een taalachterstand met elkaar het Woord van de Week tekenen en vervolgens gebruiken in gesprekken in het Taalcafé.
- Jonge Alkmaarders van de straat worden uitgenodigd binnen om een Virtual Reality bril en een 3D printer te gebruiken in de PrutsHub waar ze samen hun digitale vaardigheden vergroten.
- Ouderen met een Digimaatje hun DigiD activeren, een subsidie voor een rollator aanvragen, en vervolgens genieten van de poëzieworkshop die ze zelf hebben verzorgd.
- Muziek-, musical- en schilderlessen de nodige levendigheid brengen.

In deze ABC Huis-kamers voelen alle Alkmaarders, ongeacht culturele achtergrond of levensovertuiging, zich veilig, verbonden en betrokken, en uitgenodigd om zich te ontwikkelen en gezamenlijk in gesprek te gaan. Zo dragen Alkmaarders actief bij aan de maatschappij waarin zij leven en draagt cultuur bij aan een verbonden samenleving.

ABC Huis

In Overstad is naast een ABC Huis-kamer ook een ABC Huis. Dat is een Kunstschool waar een groeiende groep Kunstenaars die extra zorg nodig hebben samen kunst maken, en een creatieve werkplek waar alle medewerkers van het ABC Huis nauw met elkaar samenwerken aan de grootst mogelijke impact voor iedereen in Alkmaar. De muziek- en musicalschool, de theaterschool, de school voor beeldende kunst worden deels centraal in Overstad en deels decentraal in het centrum, de wijken en de dorpen ingericht'.

3.3.1. Wijken

In Alkmaar Noord is onvoldoende ruimte in de wijk voor podiumkunsten en de presentatie van beeldende kunst. Op dit moment zijn het kerkelijk centrum de Blijde Mare, de wijkcentra Mare Nostrum en De Daalder en ontmoetingscentrum De Rietschoot beschikbaar. De Blijde

Mare biedt onderdak aan koren, de vereniging voor huismuziek en een accordeonvereniging. Mare Nostrum richt zich met name op sociaal-culturele activiteiten, maar biedt ook ruimte voor dans, koren en beeldende kunst. In de *Alkmaar Cultuurverkenning 2024* wordt geconstateerd dat er behoefte is aan meer ruimte voor de presentatie van podiumkunsten en van beeldende kunst. Gezien de aanwezigheid van culturele activiteiten in de Blijde Mare ligt het voor de hand na te gaan of uitbreiding van die locatie mogelijk is en een oplossing biedt. Voor Oudorp wordt de ontwikkeling van De Drukkerij gemonitord en zo nodig wordt gezocht naar vervangende ruimte.

De ruimtelijke consequenties voor Alkmaar Noord worden meegenomen in het *Uitvoeringsplan Cultuurvisie Alkmaar 2040*. Voor de andere wijken dan Alkmaar Noord worden de uitkomsten opgenomen in de domein overstijgende plannen voor gebiedsontwikkeling. Dit wordt gerealiseerd als een onderdeel van het domein overstijgend werken.

3.3.2. Dorpen winnen aan vitaliteit met cultuur

Dorpen winnen aan vitaliteit als zich daar kunstenaars en andere creatieven vestigen en het culturele aanbod wordt verbeterd. Voor de dorpen is een aanbod aan cultuur immers zeer belangrijk. Zeker als andere voorzieningen als bijvoorbeeld winkels en scholen wegvallen, neemt het belang van de overblijvende voorzieningen toe. Cultuur is in de dorpen een belangrijke voorziening met amateurkunst, podia en expositieruimten. Er is wel een gebrek aan goed uitgeruste podia in de dorpen. In een aantal dorpen wordt in een kerk geprogrammeerd, maar ook daar ontbreekt het aan professioneel licht en geluid en voor sommige kunstvormen is de akoestiek niet geschikt. Vanwege de grotere publiekscapaciteit wordt dan uitgeweken naar de theaterzaal van hotel De Rijper Eilanden, al loopt die ook tegen technische beperkingen aan. Er is behoefte aan goed uitgeruste ruimten voor met name amateurkunstverenigingen. Daarnaast hebben professionele theatermakers kwalitatief goede ruimten nodig voor hun repetities en optredens.

Dat tekort aan goed uitgeruste podia geldt ook voor de Schermer, waar de Grote Kerk in Schermerhorn een programma aanbiedt met theater, film, beeldende kunst en muziek. In Stompvoren is de kerk verkocht aan erfgoedontwikkelaar Coup, die daar onder meer een

plek wil bieden voor cultuur. Beide kerkgebouwen, die ook gebruikt kunnen worden door amateur-kunstverenigingen en voor exposities, hebben meer of betere voorzieningen nodig om een volwaardige plek te worden in de culturele infrastructuur van de Schermer.

De voorzieningen in de dorpen als winkels, zorgposten en andere diensten staan onder druk. Dat betekent niet alleen dat de inwoners daarvoor het dorp uitmoeten, maar ook dat zij elkaar minder ontmoeten. De gevolgen van deze veranderingen kunnen deels worden opgevangen door meer contacten in de culturele accommodaties. Ook daarvoor zijn goed uitgeruste ruimten nodig.

Bij de musea in de dorpen bestaan plannen voor uitbreiding en verbetering van de presentaties die niet kunnen worden betaald uit de beschikbare middelen binnen de exploitatie. Omdat voor musea geldt dat ze alleen maar aantrekkelijk kunnen blijven door vernieuwing zijn extra investeringen nodig.

Kunstenaars in een dorp kunnen -vooral in combinatie met een historische en esthetisch aantrekkelijke woningvoorraad- een succesvol recept zijn voor revitalisering door hun bezoekers en creatieve producties. Wel van belang is dat kunstenaars zich openstellen voor de omgeving. Van kunstenaars die zich in een oude fabrieksloods afzonderen van de buitenwereld zal dat effect niet uitgaan.

In de voormalige gemeente Schermer heeft de bibliotheek alleen een servicepunt. Voor bewoners van deze kernen is de afstand naar een andere vestiging meer dan vijf kilometer. Een kleine vestiging van het ABC Huis in Stompvoren kan daarin verbetering brengen.

Voor de dorpen gaat het in beperkte mate over uitbreiding, zoals bijvoorbeeld voor Museum Het Houten Huys, maar vooral om investeringen in de (technische) voorzieningen in bestaande locaties en slimme oplossingen, ook die van dorpshuizen. Het vraagt om onderzoek om een oplossing te vinden voor het verbeteren van de voorzieningen in veel voor cultuur gebruikte commerciële horeca. Bij podia kan worden gedacht aan technische installaties om de kwaliteit van voorstellingen en concerten te verbeteren en bij bijvoorbeeld een museum aan verbetering van de presentatiemogelijkheden. Door het zwaluwstaarten met de *Dorpenagenda*

worden de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering uitgewerkt, vaak als onderdeel van een domein overstijgende oplossing. Dat kan zowel worden opgenomen als onderdeel worden van het *Uitvoeringsplan* of als onderdeel van de *Dorpenagenda*.

4. De ambities van Alkmaar

Investeren in een beter vestigingsklimaat voor makers betaalt zich altijd terug. Het zorgt niet alleen voor een levendig en innovatief Alkmaar maar ook voor een grotere economische aantrekkingskracht van onze gemeente.

Met een aansprekend cultureel aanbod verbinden we jongeren aan Alkmaar. En ouder wordende inwoners blijven actief met een cultureel aanbod dat hén aanspreekt. Op verschillende manieren spelen we in op de behoefte aan hedendaagse beeldende kunst in de gemeente Alkmaar. Met meer kunstwerken in de openbare ruimte, met hostpots voor hedendaagse beeldende kunst in het centrum en met ruimte voor buitenexposities in de dorpen.

Alkmaar ligt dicht bij de Randstad, waar een concentratie is van innovatieve functies voor cultuur, economie en zorg. Die functies vinden in Alkmaar vaak makkelijker ruimte dan in de grote steden in de Randstad. Voor functies in de cultuur gaat het niet alleen om woonruimte, maar ook om ruimte voor een atelier, podium of werkplaats. Dat is een belangrijk gegeven voor Alkmaar omdat meer creatieve **makers** bijdragen aan een aantrekkelijke stad. Uit onderzoeken blijkt dat een stad of dorp met een stevige creatieve industrie het gemiddeld beter doet dan zonder. Het is een voordeel als creatieve makers zich thuis voelen in Alkmaar. Daar draagt een goed vestigingsklimaat voor innovatieve functies aan bij.

Veel jongeren zetten vanuit Alkmaar na het middelbaar onderwijs hun opleiding elders voort. Ze verhuizen minder vaak naar de plek van hun studie door een tekort aan kamers in de grote steden. Het is goed als ze in hun studietijd Alkmaar ervaren als een stad of dorp waar het goed toeven is. Daardoor zullen ze eerder geneigd zijn Alkmaar te kiezen als hun woonplaats na hun studie. Hieraan kan jongeren-cultuur een flinke bijdrage leveren. Inwoners aan de stad of dorp binden levert betrokken Alkmaarders op en is beter voor de sociale cohesie.

Een cultuurbewuste gemeente herken je aan op veel plekken zichtbare kunst, bijvoorbeeld bij buitenexposities, galleries en aan de **kunst in de openbare ruimte**. Dat is kunst die voor iedere voorbijganger benaderbaar en bereikbaar is. Het is ook een voor ieder zichtbaar deel en belangrijk deel van ons cultureel erfgoed. Dat deel toont bouwbeeldhouwwerken, vrijstaande sculpturen, omgevingskunst, herdenkingsmonumenten, installaties en monumentale kunst aan bijvoorbeeld de gevels van scholen. Alkmaar is gezegend met een rijk bestand uit de laatste eeuwen: van Bosboom (borstbeeld van Tuitje Bosboom- Toussaint aan de Wilhelminalaan) tot Bade (het paard van David Bade achter het station; een permanent onderdeel van de tijdelijke Paardenparade). Een permanente buiten-expositie vormt de reeks van kunstwerken in het Bolwerk.

De binnen geëxposeerde hedendaagse beelden- de kunst heeft geen vaste verblijfplaats in Alkmaar. Opvallend aanwezig zijn de exposities in de Grote Kerk gedurende lente en zomer, maar tijdens de herfst en winter is de kerk nodig voor

uitvoeringen, concerten, het vieren van belangrijke momenten en evenementen. Stedelijk Museum Alkmaar heeft tentoonstellingen met hedendaagse beelden kunst en combinaties van oude en hedendaagse kunst. In andere gevallen omvatten de tijdelijke tentoonstellingen alleen oude schilderkunst. De kunstuitleen heeft het hele jaar door tentoonstellingen van hedendaagse kunst. Die instelling kampt echter met ruimte- gebrek. Een **hotspot, een vast punt voor heden- daagse beeldende kunst** komt aan de behoefte voor makers en bezoekers naar een vast punt tegemoet.

Een stad of dorp wint aan aantrekkingskracht als de bezoeker verrast wordt door een onverwachte ervaring met kunst. Dat kan met tijdelijke kunst- werken, zoals met land art in Overstad of een podium of expositie in een tijdelijke huisvesting. Dat verrast niet alleen een bezoekers, maar geeft ook mogelijkheden voor makers. Daarmee kan Alkmaar **ruimte voor verrassing** bieden.

4.1. Ambitie 1: Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor makers

Creatieve makers zijn te vinden op een breed terrein van cultuur, van podiumkunsten tot urban arts. Onderstaand wordt op de makers van elk kunstterrein ingegaan.

4.1.1. Podiumkunsten Situatieschets

Voor podiumkunsten heeft Alkmaar zich de laatste jaren ingespannen om het werkklimaat voor makers te versterken. En met resultaat: een groeiend aantal makers is in Alkmaar en de regio actief. En het gaat daarbij niet alleen om theater en dans, maar ook om muziektheater, beeldend theater en allerlei crossovers met andere genres en met nieuwe technieken zoals Virtual Reality (VR). Voorbeelden van resultaten zijn Collectief MAMM, Zero Dance Theater, Fedde & DeCarvalho in Heiloo en Theatercollectief BLAUWDRUK in Alkmaar.

Jonge en beginnende professionele makers ervaren in Alkmaar veel mogelijkheden. Ze ervaren bij de gemeente veel benaderbaarheid en enthousiasme, bij potentiële partners een bereidheid tot samenwerken en bij het publiek een nieuwsgierige, open houding, ook naar meer experimentele vormen van performance.

Daarnaast zijn er twee productiehuizen waar nieuwe makers terecht kunnen voor artistieke en zakelijke begeleiding: het vrij grote Makershuis Alkmaar in De Drukkerij in Alkmaar en het meer bescheiden productiehuis Hollandse Luchten in Fabrique Unique. Makershuis Alkmaar is het productiehuis van Karavaan en richt zich op makers die al minimaal twee jaar een eigen makerspraktijk hebben of buiten hun opleiding voorstellingen zelfstandig hebben gemaakt. Hollandse Luchten coacht jaarlijks nieuwe makers bij hun eerste stappen in het professionele veld en biedt ruimte voor experiment en onderzoek. Daarnaast organiseert Karavaan jaarlijks een open call voor de Winterkaravaan, waarbij 3 makers geselecteerd worden om (begeleid) een korte productie te ontwikkelen en te spelen. Eén van deze producties wordt uitgewerkt tot een avondvullende voorstelling voor het daaropvolgende zomerfestival.

Bij de podiumkunsten is vraag naar productieplekken, subsidies en begeleiding groter dan het aanbod. Er is weliswaar een ondersteuningsstructuur, maar die is (nog) niet stevig, omdat de beide productiehuizen kampen met gebrek aan ruimte en geld. Daardoor moeten zij zeer selectief te werk gaan en vallen er makers buiten de boot. Vooral de gevorderde makers vinden hun weg moeilijker omdat ze geen begeleiding meer krijgen. Makers en gezelschappen zijn vaak aangewezen op de subsidie Alkmaar Maakt Het!, maar die regeling is zo overvraagd dat de positief beoordeelde plannen deels kunnen worden gehonoreerd en de aanvragers met een tekort blijven zitten. De Makersimpuls was voor veel van hen een welkome steun, maar die is inmiddels beëindigd. Ook bij deze groep speelt het gebrek aan ruimte. Voor podiumkunsten gaat het om ruimte om te repeteren of monteren. In De Drukkerij zijn, zowel bij de Stadsfabriek als bij Koel310, werkruimtes te huur, maar die zijn voor podiumkunsten vaak te klein en voor velen niet betaalbaar. Bij HAL 25 zijn ruimtes te huur die onverwarmd en vanwege de andere activiteiten minder geschikt zijn. De zalen van Fabrique Unique en Theater De Drukkerij hebben een beperkte publiekscapaciteit, terwijl de kleine zaal van De Vest net juist weer te groot is, en voor veel activiteiten te duur.

Kansen

In het coalitieakkoord is opgenomen: 'Er is ruimte nodig voor kunstenaars en makers. Een gemeente met de omvang van Alkmaar kan niet zonder broedplaatsen en plekken waar makers terecht kunnen. Als broedplaatsen verdwijnen moeten er nieuwe voor in de plaats kunnen komen. Broedplaatsen dragen bij aan een verbetering van het stedelijk culturele klimaat'. Dat houdt in dat bij het ontwikkelen van De Drukkerij tot bijvoorbeeld woningbouw elders een nieuwe broedplaats moet worden gevonden. Maar een broedplaats is zeker niet de enige vorm van huisvesting voor makers. Hal25, Fabrique Unique, Straat! en Grafisch atelier laten zien dat makers ook in kleinere locaties goed kunnen werken. Veel van die locaties zijn ook mogelijk in wijken en dorpen.

Om meer ruimte te krijgen voor makers kan de gemeente afspraken maken waardoor na aankoop van een gebouw in een ontwikkelgebied de bruikbaarheid voor makersplaatsen altijd meedoet bij de tijdelijke bestemming. Aan derden wordt dat eveneens gevraagd. Bij de concentratie van het winkelhart van Alkmaar kan worden nagegaan of eigenaren van leegstaande winkelpanden bereid zijn die tijdelijk voor cultuur in te zetten. Dat geldt ook voor winkels in Alkmaar Noord. Winkels die tijdelijk voor cultuur worden gebruikt, dragen bij aan de revitalisering van winkelcentra.

Bij de afweging of een tijdelijke beschikbare ruimte voor cultuur kan worden bestemd, is van groot belang dat placemaking voor cultuur de waarde van de locatie aanzienlijk laat toenemen. De populariteit van De Drukkerij heeft, naast de algemene stijging van de grondwaarde, bijgedragen aan de verhoging van de waarde. Onderzoeken naar de waardestijging van dergelijke locaties in andere steden bevestigen dit effect.

Naast het vinden van nieuwe ruimten is het ook mogelijk de bestaande ruimten beter te benutten. Zo is bij De Drukkerij de Pershal nog niet in gebruik. Door inbouw zijn daar zeker makerplaatsen te realiseren. En ook in de dorpen kunnen leegstaande gebouwen benut worden voor cultuur. Dat is met name gunstig omdat er al veel kunstenaars wonen.

4.1.2. Beeldende kunsten

Situatieschets

Voor beeldende kunsten geldt dat in de regio Alkmaar veel kunstenaars wonen. Dat aantal is niet te kwantificeren omdat veel van hen individueel werken en daarmee 'onder de radar' blijft. Maar in het netwerk van Kunstuitleen Alkmaar zijn circa 700 kunstenaars uit de regio Noord-Holland Noord bekend. De algemene waarneming is dat zich de laatste jaren steeds méér kunstenaars in Alkmaar vestigen. Nadat ze hun kunstvakopleiding elders hebben gevolgd, trekken ze bij gebrek aan betaalbare woningen in de Randstad als tweede helft-twintiger naar Alkmaar, zowel naar de stad als naar de dorpen. Er is dus een groeiend potentieel aan creatieve makers. Door de beperkte infrastructuur voor hedendaagse beeldende kunst dringt hun betekenis nog bij velen niet door. Er is een groot tekort aan atelier en expositieruimten. Makers van drukkunst kunnen terecht in het Grafisch Atelier Alkmaar voor betaalbare ateliers, begeleiding en verkoop. Kunstenaars in andere genres van de beeldende kunst zijn voor gedeelde werkruimte met name aangewezen op De Drukkerij. Maar die voorziet maar ten dele in de behoefte omdat ruimtes te klein of te duur zijn. Ook bij Kunstuitleen Alkmaar en Karavaan is de ruimte voor beeldend kunstenaar zeer beperkt.

Net als bij podiumkunsten is er behoefte aan begeleiding. Artiance biedt begeleiding aan jonge makers tot 21 jaar op en de begeleiding van het Grafische atelier beperkt zich uiteraard tot drukkunst. Kunstuitleen Alkmaar probeert hier wel verschil in te maken door netwerk-bijeenkomsten te organiseren, maar heeft niet de menskracht en middelen om kunstenaars verder te ondersteunen bij bijvoorbeeld het vinden van locaties, samenwerkingspartners en subsidies.

Kansen

Het gebrek aan atelier- en expositieruimten kan worden opgelost met tijdelijke ruimten, zoals eerder in tijdelijk gebouwen als Kunsteysen en Waterkant. Als dergelijke gebouwen, die vaak in wijken en dorpen staan, voor placemaking beschikbaar komen is het van belang dat eerst aan cultuur wordt gedacht.

Voor begeleiding kunnen afspraken worden gemaakt met de instellingen en opleidingen voor beeldende kunst, als zij bereid zijn dit aan hun takenpakket toe te voegen.

4.1.3. Schrijfkunst

Situatieschets

Alkmaar heeft potentie om naam te maken met schrijfkunst met namen als Joost Zwagerman, Maria Tesselschade Roemers Visscher en Truitje Bosboom Toussaint en ook dichters-beeldend kunstenaars als Lucebert. Als vervolg op die traditie stelt Alkmaar stadsdichters aan met Margreet Schouwenaar en Maria Barnas in de laatste jaren en op dit moment Lonneke van Heugten. Andere initiatieven zijn ook op schrijfkunst gericht als Reuring in de Alkenaar, de Dichterskring, het Dichtersgilde en de Joost Zwagerman Essayprijs. Ook makers van schrijfkunst kunnen elkaar inspireren en hebben daarvoor ontmoetingsplekken nodig.

Kansen

Samen met de huidige initiatiefnemers en de makers nagaan of de huidige ontmoetingsplekken in Alkmaar voldoen aan de behoefte en zo nodig bij verbetering ondersteuning bieden.

4.1.4. Urban Arts

Situatieschets

Voor urban arts & sports neemt in Alkmaar en landelijk de aandacht toe. Dat blijkt ook uit het opnemen van een aantal urban initiatieven in de culturele basisinfrastructuur (BIS) van Nederland. Daardoor krijgen ze subsidie van het Rijk. Het gaat om een levensstijl die tot uiting kan komen in bijvoorbeeld hiphop en breakdance, DJ-en, graffiti, fashion, en Spoken Word, maar ook in BMX-en, skateboarden en straatvoetbal. De invloed van urban culture reikt ver, waardoor veel kunstvormen er door beïnvloed zijn. Hoewel van oorsprong geworteld in de ervaring van mensen met maatschappelijke problemen, wordt urban culture nu breder beoefend. Maar een stevige sociale component blijft aanwezig omdat initiatiefnemers vaak een grote betrokkenheid hebben bij bijvoorbeeld jongeren met een kansarme achtergrond.

In Alkmaar faciliteert bijvoorbeeld indoor skatepark STRAAT! in De Drukkerij de urban arts & sports. Hiphop- en drum&bass-bandjes krijgen er bijvoorbeeld een podium. Zo hebben skaters bijvoorbeeld een performance opgevoerd voorafgaand aan een filmvertoning. CrossTown Murals, voortkomend uit Artiance, en gevestigd op het terrein van HAL 25, was het samenwerkingsverband dat zich in Alkmaar met street art en graffiti bezighoudt. CrossTown Murals verzorgde

workshops en masterclasses, graffiti jams en exposities. In 2023 vond het gelijknamige festival plaats, met deelname van zowel professionele streetart artiesten als kinderen en jongeren. Voor urban music zijn kansen bij bijvoorbeeld HAL25, Podium Victorie en bij het platenlabel 100INC, gevestigd bij Koel310 in De Drukkerij.

Door hun onafhankelijke opstelling vragen deze makers doorgaans geen subsidie aan. Dat valt toe te juichen, maar er blijkt onvoldoende budget te zijn om zich organisatorisch te versterken en de marketing uit te breiden.

Kansen

Met de makers onderzoeken of ondersteuning leidt tot kwaliteitsverbetering. Als dat het geval is, kunnen partijen hiervoor een voorstel doen aan de gemeente.

4.2. Ambitie 2: Jongeren binden met een eigen cultuuraanbod

Situatieschets

De omschrijving jongeren kan verschillend worden uitgelegd. In deze *Cultuurvisie* worden onder jongeren ook de groep twintigers gerekend die nog bij hun ouders wonen of net een zelfstandige woning hebben gekregen. Ze studeren nog of zijn aan het werk. Ze hebben eigen culturele behoeften. De groep jonger dan achttien vraagt ook aandacht. Daarmee gaat het in deze *Cultuurvisie* over de leeftijdsgroep 16-30 jaar.

Jongerencultuur maakt onderdeel uit van een goed vestigingsklimaat voor deze leeftijdsgroepen. Nederland vergrijst in hoog tempo en Alkmaar gaat daarin mee. Door meer jongeren hier te houden wordt dat tempo lager. Omdat Alkmaar geen universiteit of creatief hoger onderwijs heeft, is extra aandacht nodig voor deze doelgroep, om voor hen interessant te blijven.

Voor grootschalige concerten, dancefeesten en (outdoor) festivals reist een aantal jongeren vaak naar Amsterdam, maar betreurt het dat in de regio Alkmaar zo weinig aanbod is. Het Indoor technofestival 'de Parallel' vormt hierop een positieve uitzondering.

Op een aantal plekken is al een aanbod voor jongeren. Hal 25 profileert zich bijvoorbeeld als de alternatieve culturele hotspot van Alkmaar. De hal staat bekend om zijn eclectische en experimentele programmering: vaak alternatieve muziekstromingen, maar ook grensverleggend

theater en beeldende kunst-installaties. Podium Victorie heeft structureel een programmering voor de leeftijd tussen de 15 en 30 jaar met een niche-aanbod zoals (post)punk, garage, metal, ambient en techno. Podium Victorie werkt samen met andere partijen in Alkmaar om tot een diverse programmering te komen die aansprekend is voor verschillende subculturen. Denk bijvoorbeeld aan de urban- en hip-hopprogrammering 'LIFTOFF' in samenwerking met platenlabel 100Inc, de queer avonden 'Club Kudt', en de al genoemde indoor technofestivals 'De Parallel' in samenwerking met Stichting Talent en Dreams (STAD).

Stichting Cultuur Kartel draagt bij aan jongeren-cultuur tijdens Museumnacht. Met een op de doelgroep toegesneden programma en communicatie-aanpak ontving Museumnacht circa 1.500 jongeren per editie. STAD begeleidt jongeren tot 27 jaar bij de verwezenlijking van hun initiatieven. Onder de vlag van STAD ontstonden bijvoorbeeld KunstKlub en Parallel. Stichting SafeSpace Alkmaar organiseert maandelijks bijeenkomsten en activiteiten voor lhbt+ jongeren van 18 tot 35 jaar met muzikale queerfeesten en filmvertoningen. De cultuör Shannah Telleman zet zich in voor activiteiten gericht op de Alkmaarse subculturen. Toch is een veelgehoord geluid dat subculturen in Alkmaar onvoldoende worden bediend. Een voorbeeld is de jonge queer community die een 'safe space' zoekt. Maar ook jongeren uit bijvoorbeeld de Marokkaanse of Hindoestaanse community vinden in Alkmaar nog weinig van hun gading. Jongeren tot achttien jaar missen een eigen plek waar geen alcohol wordt geschonken en geen drugs worden aangeboden.

Met een bijdrage uit de Jongerenimpuls zijn veel nieuwe initiatieven voor jongeren ontstaan. Nu de voeding voor deze regeling na 2025 stopt moet ervoor worden gewaakt dat die niet verloren gaan.

Over de hele linie genomen zijn er weinig plekken waar specifiek voor jonger publiek wordt geprogrammeerd en waar een deel van de jongeren zich thuis voelt. Recent onderzoek (2024) van Shannah Telleman in opdracht van de gemeente Alkmaar onderstreept de 'mismatch': de gevestigde instellingen hebben moeite om jong publiek te bereiken en wat jongeren zoeken, vinden zij onvoldoende bij de gevestigde instellingen.

Een aantal jongeren heeft behoefte aan meer aanbod, zoals een alternatief cultuurcafé en aan voor hen bestemde buitenprogrammering in festivals, bijvoorbeeld in cultuurpark De Hout.

Wat deze doelgroep vooral mist is een eigen plek om in alle disciplines zelf cultuur te maken en hun talenten te ontdekken. Ze denken aan laagdrempelige en betaalbare locaties om hun culturele talenten te kunnen ontdekken en ontwikkelen, in gebouwen als die van Hal 25, Ten Westen en De Drukkerij.

Veel jongeren zijn niet gericht op het verenigingsleven, maar wel op het maken van cultuur op een informele manier en vooral eenmalig. Dus geen vaste avond per week. Ze worden graag op de hoogte gehouden via sociale media en websites als Partyflock voor house en dance van urban tot terror music.

Bij gebrek aan clubs zijn mensen die in Alkmaar uit willen gaan veelal aangewezen op de cafés in het centrum van de stad. Maar de muziek die daar te horen is, is niet voor iedere doelgroep even aantrekkelijk. En podia als Victorie en HAL 25 hebben wel nachtprogrammering, maar niet vaak genoeg. Er is kortom behoefte aan een meer structureel nachtculturaanbod met ruimte voor verschillende kunstdisciplines.

Kansen

Onderzocht wordt op welke wijze de financiering van de Jongerenimpuls kan worden gecontinueerd.

Net als voor makers is ook voor jongeren meer ruimte een belangrijke wens. De ruimtewens varieert van een eigen cultuurcafé, werkplaats tot plekken voor 18- en de queer community, indoor en outdoor podia en plekken om cultuur te maken. Net als bij makers zijn hiervoor ontwikkelingslocaties als in Oudorp, Overstad of Viaanse Molen een oplossing, eventueel ook het evenemententerrein. Het is soms de gemeente die daar aankoopt en bij een tijdelijke bestemming altijd cultuur meeneemt. Maar het geldt ook voor ontwikkelaars, waarbij de gemeente het voortouw neemt om hen te schetsen welke aantrekkelijke tijdelijke culturele bestemmingen mogelijk zijn. Een culturele bestemming is een investering in de locatie die zich in de markt-waarde dubbel en dwars terugverdient.

In Alkmaar kan de programmering meer op jongeren worden afgestemd op plekken waar zij zich thuis voelen. Dat kan in bestaande instellingen als Podium Victorie, Hal 25 en De Drukkerij of in ontwikkelingslocaties. Een laagdrempelig muziekaanbod vormt daarop een waardevolle aanvulling.

Het versterken van de jongerencultuur is urgent om te voorkomen dat zij onnodig naar elders verhuizen. Daarom verdienen activiteiten die hierin bijdragen een plaats vooraan in het *Uitvoeringsplan Cultuurvisie Alkmaar 2040*.

Steden als Amsterdam, Utrecht en Haarlem voeren een actief nachtcultuurbeleid. Alkmaar is kleiner, maar heeft net zo goed ook de wens om aantrekkelijk te zijn met een breed aanbod van cultuur. En de nachtcultuur hoort daarbij. Daarom gaan we met de huidige Alkmaarse initiatiefnemers na welke onderdelen van het beleid in andere gemeenten ook in Alkmaar kunnen werken.

4.3. Ambitie 3: Een actief culturaanbod voor ouderen

Ouderen zijn onmisbaar voor een bloeiend cultureel leven. Ze maken een substantieel deel uit van de gebruikers van het brede culturaanbod. Daarmee dragen ze bij aan de inkomsten van de verschillende instellingen als Stedelijk Museum Alkmaar, Theater De Vest, Filmhuis Alkmaar en ABC Huis. Filmhuis Alkmaar speelt daar bijvoorbeeld op in met een uitgebreid filmaanbod overdag met ruimte voor gesprek bij de koffie.

Natuurlijk is het aanbod van deze instellingen ook toegesneden op ouderen, maar er is nog versterking mogelijk. Landelijk lopen cultuurparticipatieprojecten waarbij ouderen en kunstenaars met elkaar actief zijn, waarbij media, creativiteit en technologie voor verbinding zorgen. Nieuwsgierige ouderen komen in contact met even nieuwsgierige jongeren. Een ander voorbeeld is een project waar oudere experts lesgeven in 'vergeten' handwerktechnieken aan alle leeftijden. Daardoor breiden ze hun eigen vaardigheden uit en geven dat mee aan de cursisten. Samen proberen ze meer creativiteit in hun werk te leggen. In een derde voorbeeld geven didactisch getrainde kunstenaars workshops in buurthuizen en zorginstellingen. Deze voorbeelden geven weer op welke wijze ouderen kunnen worden verleid actief in kunst te participeren en dat blijkt op vele vlakken heilzaam. Ze gaan erop uit en ontmoeten mensen die hun hobby's en interesses delen. Het bevordert hun algehele welbevinden.

Ouderen vormen ook een grote groep bij het vrijwilligerswerk in amateurkunstverenigingen en instellingen. Het is belangrijk dat ze dat ook blijven doen.

Voor kwetsbare ouderen zijn speciale initiatieven als Alzheimerkoor, rondleidingen voor mensen met dementie in Stedelijk Museum Alkmaar en Karaoke met herkenbare liederen.

Kansen

Alle instellingen kunnen voor actieve kunstparticipatie hun eigen mogelijkheden bieden met toneel, zang, beeldende kunst, schrijfkunst, film en video, en erfgoedstudie. Dat geldt niet alleen voor instellingen, maar ook voor amateurkunstverenigingen. Initiatieven hiertoe worden door de gemeente van harte gestimuleerd. Dat geldt ook voor initiatieven voor meer aanbod voor kwetsbare ouderen.

De gemeente gaat samen met amateurkunstverenigingen en instellingen na of ouderen belemmeringen ondervinden bij hun werk als vrijwilliger.

4.4. Ambitie 4: Benaderbare en aanraakbare kunst in de openbare ruimte

Situatieschets

Kunst in de openbare ruimte is een belangrijk element voor een leefbare stad of leefbaar dorp. Alkmaar heeft een gevarieerd, kwalitatief hoogstaand en door de hele gemeente heen verspreid kunstaanbod. Veel van die kunstwerken (130) zijn vanaf 1954 tot stand gekomen door middel van de percentageregeling, waarbij een kunstwerk wordt gefinancierd door een percentage van een bijgelegen bouwwerk. Deze regeling wordt nog steeds onafgebroken toegepast. Een kunstcommissie van drie kunstenaars adviseert de gemeente bij de procedures, die altijd samen met bewoners of andere belanghebbenden worden doorlopen.

Op dit moment is er zeker een kans om de percentageregeling in te zetten bij stedelijke opgaven zoals bij het programma Alkmaars Kanaal. Een begin kan worden gemaakt met het Kanaalpark.

Naast het Alkmaars Kanaal biedt ook de rest van Alkmaar nog volop mogelijkheden. Hierbij kan worden gedacht aan beelden of installaties en hedendaagse kunstvormen als street art met murals en graffiti, of combinaties van schrijf- en beeldende kunst, bijvoorbeeld op de locatie van het huidige Dichtersstraatje naast Theater De Vest.

Tijdelijke kunst in de openbare ruimte bieden de buitententoonstellingen van Kunstuitleen Alkmaar. Er zijn plannen om beeldende kunst in de Kanaalzone te plaatsen voor de Biënnale 2025.

Kansen

Er wordt een 'Masterplan Kunst in de openbare ruimte' opgesteld, een meerjarenplan dat inzicht geeft in wat de beste locaties zijn voor kunst, alsook welke type kunstuiting goed past bij die specifieke locatie. Duidelijk is dat niet alle kunst in één keer wordt gerealiseerd maar in de loop der jaren tot stand komt. Zo'n plan is op dit moment vooral bedoeld om te komen tot meer kunst in het programma Alkmaars Kanaal. Een aansprekend praatstuk enthousiasmeert ontwikkelaars en geeft handvatten voor de planning.

4.5. Ambitie 5: Een hotspot voor hedendaagse beeldende kunst

Situatieschets

De Grote Kerk, Stedelijk Museum Alkmaar, het Grafisch Atelier en Kunstuitleen Alkmaar kunnen niet als een permanente hotspot voor hedendaagse beeldende kunst fungeren. De oorzaak hiervan is dat ze niet hele jaar door deze kunstvorm kunnen exposeren (kerk en museum), onvoldoende ruimte en capaciteit hebben (kunstuitleen) of zich op één discipline richten (Grafisch Atelier). Liefhebbers van hedendaagse beeldende kunst komen daardoor in Alkmaar onvoldoende aan hun trekken en gaan naar Bergen of Amsterdam. Makers van beeldende kunst missen een hotspot waar ze elkaar treffen en werken van Alkmaarse kunstenaars kunnen zien. Het in Alkmaar aanwezige talent voor beeldende kunst komt daardoor niet goed in beeld.

Kansen

Het is belangrijk na te gaan of bijvoorbeeld aan het Canadaplein ruimte kan worden gevonden voor een hotspot voor hedendaagse beeldende kunst. Stedelijk Museum Alkmaar kan zijn landelijke contacten voor deze discipline inzetten en Kunstuitleen Alkmaar is het beste bekend met Alkmaarse makers. Voorts kan worden onderzocht of de Stichting Museum en Beeldentuin Nic Jonk een tweede hotspot voor hedendaagse beeldende kunst kan worden, die meer past bij het landelijk gebied en mogelijkheden biedt voor buitenexpositie en podiumkunsten.

4.6. Ambitie 6: Ruimte voor verrassing

Situatieschets

Cultuur kom je in Alkmaar veelal op bekende plekken tegen: bij de instellingen aan het Canadaplein en in Overstad en daarnaast in bijvoorbeeld ateliers, Hal25, Fabrique Unique, de Gasfabriek en De Drukkerij. In de dorpen gaat het bijvoorbeeld om ateliers, de Grote Kerk in Schermerhorn, de kerk van Stompetoren, de Groene Zwaan en het Houten Huys in Graft-De Rijp. Er zijn weinig wisselingen bij ateliers en expositieruimten en er zijn weinig tijdelijke podia anders dan die van Theater De Vest en Karavaan. Je weet in Alkmaar waar je moet zijn. Daardoor ontbreekt de toegevoegde waarde van het verrassingselement in de kunst bij een onverwachte locatie of kunstvorm.

Kansen

Het zou een verrijking zijn als de Alkmaarse cultuurbezoeker nog onbekende ateliers, galleries of podia tegenkomt. Dat kan vaker voorkomen als het tijdelijke gebruik van locaties voor cultuur wordt gestimuleerd door ondersteuning bij daarvoor te doorlopen vergunningprocedures en bij de aanvraag van projectsubsidies. Daarvoor valt te denken aan kerken (ook als ze in gebruik zijn als kerk), bedrijfsgebouwen, scholen en kantoren. De eerste stap kan zijn om te communiceren dat de gemeente openstaat voor initiatieven op nieuwe locaties. Met een veelheid van dit type gebouwen zijn steeds weer nieuwe verrassingen mogelijk. Dat geldt voor de stedelijke omgeving, maar in het bijzonder in de dorpen.

5. Cultuur is overal en voor iedereen

Cultuureducatie is onmisbaar voor de spreiding van cultuur. Mensen van jongs af aan, vlakbij huis, in aanraking brengen met cultuur, is een belangrijke sleutel. Zodat cultuur letterlijk overal is en voor iedereen bereikbaar. Vandaar dat we doorgaan met een optimaal aanbod. Ook bij landelijke bezuinigingen. Datzelfde geldt voor de amateurkunstverenigingen. Die kunnen we niet missen als we cultuur willen spreiden over de hele gemeente. We spannen ons dus in om de amateurkunstverenigingen vitaal te houden, in de hele gemeente Alkmaar.

Aan de vooravond van de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen verscheen in 2022 van de Raad voor Cultuur -op basis van zijn adviezen van de afgelopen jaren- een inhoudelijke agenda voor gemeentelijke investeringen in cultuur en media. Deze kreeg de titel 'De culturele basis op orde. Kunst, erfgoed en media voor iedereen, in elke gemeente, overal in Nederland'. Hierin constateert de Raad voor Cultuur dat de bereikbaarheid van amateurkunst, cultuureducatie, bibliotheken, lokale omroepen en erfgoed de verantwoordelijkheid is van de gemeente.

Recente adviezen van de raad laten zien dat steeds minder Nederlanders een bibliotheek in hun nabije omgeving hebben. Lokale publieke omroepen zijn niet overal beschikbaar of zijn niet sterk genoeg. Amateurverenigingen staan er vaak financieel en organisatorisch onzeker voor. Hierdoor blijft te veel publiek en talent verstoken van cultuur en media. Vooral in kleinere gemeenten staat het aanbod aan cultuureducatie er slecht voor en zijn instellingen opgeheven.

De raad vindt het zorgelijk dat niet elke Nederlander in zijn directe omgeving toegang heeft tot aantrekkelijke, betaalbare amateurkunstvoorzieningen. In zijn verkenning 'Cultuur voor stad, land en regio' uit 2017 onderstreept de raad het belang van een vruchtbare amateursector. Zij heeft een grote waarde voor Nederlanders en is onmisbaar in een gezonde culturele humuslaag.

De situatie in Alkmaar wijkt af van de schets van de Raad voor de Cultuur. Hier zijn geen ingrijpende bezuinigingen geweest op het werk van de bibliotheek, waardoor filialen moesten sluiten. Datzelfde geldt voor cultuureducatie, waardoor de investeringen in kunstonderwijs-zowel op school als thuis- in stand bleven. Ook is er sprake van een rijk bestand aan amateurkunstverenigingen.

Om dat ook in de toekomst zo te houden is nu aanvullende beleid nodig, met name om de financiering van cultuureducatie te continueren en de amateurkunstverenigingen een vitale toekomst te geven. Dat wordt onderstaand uitgewerkt.

5.1. Een toekomst voor cultuureducatie

5.1.1. Situatieschets

In Alkmaar zijn, naast de scholen zelf, verschillende organisaties en individuen actief betrokken bij cultuureducatie, zowel binnen als buiten de school. Sleutelspeler is Bureau CultuurPrimair, de educatieafdeling van Artiance, dat optreedt als 'makelaar' tussen de vraag van de scholen en het aanbod van culturele organisaties en vakleerkrachten, en dat scholen begeleidt bij het integreren van cultuur in het curriculum.

Cultuuraanbod op scholen

Van Bureau CultuurPrimair kopen scholen cultuureducatie in op basis van een menu. Jaarlijks organiseert Bureau CultuurPrimair een bijeenkomst tussen de scholen en de culturele aanbieders voor afstemming tussen vraag en aanbod. Ook biedt Artiance naschoolse activiteiten op scholen, die kunnen intekenen op verschillende disciplines.

Via de Brede Regeling Combinatiefuncties (nu SPUK/GA) kunnen scholen vakdocenten inzetten, waarvoor Bureau CultuurPrimair de middelen beheert en de docenten aan de scholen koppelt. De Brede Regeling Combinatiefuncties verbindt deelname aan sport en cultuur met ten minste één andere sector, zoals de zorg of het onderwijs. Gemeenten gebruiken deze middelen voor de inzet van cultuurcoaches, combinatiefunctionarissen onderwijs, beweegcoaches en buurtsportcoaches. Het Rijk betaalt 40% van de kosten en de gemeente de rest.

De landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit is erop gericht cultuuronderwijs op scholen kwalitatief te versterken en te verankeren. Voor Alkmaar en een klein deel van de omliggende regio is Bureau CultuurPrimair penvoerder, wat inhoudt dat het bureau de financiering aanvraagt bij Fonds voor Cultuurparticipatie en deze gebruikt om de verbinding te maken tussen scholen en het lokale of regionale culturele veld. Bij deze regeling staat de deskundigheidsbevordering van de eigen groepsleerkrachten centraal. Zij gaan zelf lesgeven.

In 2020 tekenden meer dan 25 vertegenwoordigers van scholenkoepels, culturele instellingen en muziekscholen in Noord-Holland Noord een MuziekAkkoord, een samenwerkingsverband dat zich inzet voor structureel muziekonderwijs op basisscholen. Met ingang van 2023 heeft de landelijke organisatie Meer muziek in de Klas de samenwerkingsverbanden gevraagd om de werking van het akkoord te verbreden van uitsluitend muziek naar alle kunstdisciplines, en om daarbij ook de aansluiting te maken naar het voortgezet onderwijs.

De landelijke regeling School en Omgeving 2023-2025 richt zich op kansengelijkheid. Alleen schoolvestigingen in kwetsbare wijken, met relatief veel leerlingen die een onderwijsachterstand of kansenachterstand hebben, komen voor deze regeling in aanmerking. Deze heeft als doel meer leerlingen een stimulerend buitenschools cultuuraanbod te bieden, voor een 'rijke' schooldag. Kunstonderwijs is een van de belangrijkste factoren in het creëren van gelijke kansen voor kinderen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status of als er sprake is van minder makkelijk leren door bijvoorbeeld dyslexie.

Bureau CultuurPrimair ziet dat scholen in Alkmaar in toenemende mate gebruikmaken van het aanbod. In 2023 kochten maar liefst 58 scholen via de website van Bureau CultuurPrimair culturele activiteiten in, op 25 scholen zijn cultuurcoaches actief en 35 scholen nemen deel aan Cultuur met Kwaliteit.

De verschillende subsidieregelingen hebben elk hun eigen spelregels. Bureau CultuurPrimair zit als spin in de wirwar van dit web en bereikt maximale resultaten door bijvoorbeeld verschillende regelingen slim te combineren. Die coördinerende rol, waarbij scholen op maat worden bediend, is onontbeerlijk. Het is dan ook van belang dat daar voldoende uren voor beschikbaar zijn en blijven. Op dit moment is die ruimte er niet.

Een andere zorg is het tijdelijke karakter van de verschillende regelingen. Om de bereikte resultaten niet teniet te doen hebben scholen behoefte aan continuïteit, terwijl de subsidie tijdelijk is. Deze zorg is landelijk onderwerp van gesprek, maar de gemeente kan via haar netwerken direct, of samen met de regio, hierin een stimulerende rol spelen.

In Alkmaar is een tekort aan vakleerkrachten. Dat is veroorzaakt door landelijke bezuinigingen waardoor het merendeel van de vakleerkrachten als zzp'er is verdergegaan. Bureau CultuurPrimair kan vakleerkrachten niet in dienst nemen, maar probeert ze toch aan zich te binden door ze een min of meer stabiel aantal uren werk te bieden. Daarbij kan door samenwerking van scholen één docent lesgeven aan tijdelijke combinatieklassen voor culturele vakken.

Scholen hebben vaak wel interesse om meer met kunst en cultuur te doen, maar hebben lang niet altijd ruimte in het curriculum of in het personeelsbestand om ermee aan de slag te gaan. Omdat scholen een druk programma hebben, kiezen ze vanuit het cultuurmenu graag voor activiteiten die op de school zelf plaatsvinden. Dat geldt in sterkere mate voor scholen in de dorpen omdat het voor hen een uitdaging is om met de leerlingen naar het centrum van Alkmaar te komen voor museum of theater.

Sinds de bestuurlijke fusie van Artiance en Bibliotheek Kennemerwaard tot ABC Huis bundelen de beide educatieafdelingen hun krachten. Taal en cultuur kunnen elkaar immers versterken. Met een pilotproject dat heeft plaatsgevonden werd duidelijk dat de woordenschat van kinderen toeneemt door een combinatie van taal en kunst. De belangrijkste drempel voor verdere integratie ligt bij de scholen zelf. Daar waar scholen de toegevoegde waarde van taal en kunst zien, kunnen de cultuurcoach en de lees-/mediaconsulent samen bijdragen aan gezamenlijke projecten op scholen. Niet alle scholen zien echter al die toegevoegde waarde. Ook de nog gescheiden organisaties van enerzijds de door Cultuureducatie met Kwaliteit betaalde cultuurcoaches en anderzijds de deels door de scholen zelf te betalen lees- en mediaconsulenten vormen een belemmering. Hierdoor nemen lang niet alle scholen deel.

Overig aanbod

Artiance heeft een breed aanbod aan lessen, primair gericht op de leeftijd tot 21 jaar. Hier wordt ook gebruik gemaakt van de bibliotheekvestigingen in wijken en dorpen, waarbij vraaggericht wordt gewerkt, aansluitend bij de interesses en behoefte van de bewoners.

Kinderen die binnen school of in het naschoolse aanbod kennis hebben gemaakt met bepaalde

kunstdisciplines en daar verder mee willen lopen vaak tegen de kosten van vervolglessen aan. De AlkmaarPas, het Jeugdfonds Sport & Cultuur en stichting Leergeld kunnen uitkomst bieden, maar de bekendheid hiervan is nog onvoldoende.

5.1.2. Kansen

Samen met het ABC Huis brengt de gemeente de mogelijke toekomstige financiële effecten bij cultuureducatie in beeld en gaat na hoe de succesvolle de huidige tijdelijke regelingen en de werkwijze kunnen worden voortgezet.

Het tekort aan vakleerkrachten is een landelijk probleem, dat hier echter wordt versterkt door de het ontbreken van kunstvakopleidingen in Noord-Holland Noord. Wel zijn hier pabo's bij de hogeschool. Alkmaar kan hen verzoeken in het curriculum nog meer aandacht te geven aan kunst en cultuur, zodat toekomstige groepsleerkrachten voorbereid worden op het geven van bijvoorbeeld muziek- en dansles.

We verminderen de kansenongelijkheid tussen kinderen uit dorpen en uit de stad door met de scholen na te gaan op welke wijze vervoer te regelen is naar het museum en het theater in het centrum. Daar kan met proefprojecten ervaring mee worden opgedaan.

Voor aanvullende lessen voor kinderen geven we meer bekendheid aan de AlkmaarPas, het Jeugdfonds Sport en Cultuur en stichting Leergeld, juist ook in de kansarmere wijken, en continueren de financiering.

Alkmaar stimuleert verdere integratie van beide educatieprogramma's van de bibliotheek en Artiance vanwege de inhoudelijke toegevoegde waarde die dat oplevert.

5.2. Vitale amateurkunstverenigingen

5.2.1. Situatieschets

Verenigingen die het bedrijven van amateurkunst mogelijk maken zijn een pijler voor bereikbare cultuur. Dat blijkt ook uit de hiervoor gemelde grote deelname. Wie dat in Alkmaar wil, kan kiezen uit een breed spectrum aan aanbieders. Er zijn vele tientallen podiumverenigingen actief, variërend van koren, muziekverenigingen en dansscholen tot musical- en toneelverenigingen. En ook de beeldende disciplines zijn goed vertegenwoordigd. Denk bijvoorbeeld aan het

Videolab Alkmaar, het aanbod van Crejat, graffiti-workshops en fotografiewerkshops. Het aanbod is ook heel divers. Bijvoorbeeld voor dans is veel keus met klassiek ballet, moderne dans, zumba, hiphop, street- en breakdance. Tot voor kort was er geen jeugdkoor meer, maar dat wordt nu opnieuw opgericht.

In de amateurkunst is duidelijk merkbaar dat het consumptiegedrag verandert. Er is wel interesse om dingen te leren, maar deelnemers willen zich veel minder dan voorheen committeren voor bijvoorbeeld een heel seizoen. Verenigingen en particuliere scholen spelen daarop in door bijvoorbeeld projecten aan te bieden of met strippenkaarten te werken. Daarnaast is de informeel georganiseerde kunstbeoefening in opkomst. Groepen mensen zoeken elkaar op om samen een project te organiseren en gaan daarna weer uit elkaar. Bandjes en urban initiatieven zijn daar voorbeelden van.

Als gevolg van deze tendensen is het voor verenigingen moeilijk om jonge leden aan zich te binden. Hetzelfde geldt voor het vinden van vrijwilligers die zich willen inzetten als bestuurslid of bij activiteiten. Zonder vrijwilligers zullen veel culturele activiteiten het moeilijk krijgen. Het is een opdracht aan alle betrokkenen om ze te koesteren.

Er is nergens een totaaloverzicht van het aanbod. Uit de Cultuurverkenning Alkmaar 2024 komt naar voren dat er weliswaar heel veel aanbod is, maar dat de zichtbaarheid ervan echt te wensen over laat. De verschillende uitagenda's bevatten doorgaans geen amateurkunstaanbod, zeker niet de doorlopende initiatieven en het particuliere aanbod. De ondersteuningsmogelijkheden zoals de AlkmaarPas, stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur hebben niet voldoende bekendheid.

Een aantal amateurkunstverenigingen in bijvoorbeeld wijken en dorpen ervaart drempels bij het aanvragen van subsidies en fondsen. Ondersteuning kan daarbij helpen.

5.2.2. Kansen

Bij het toevoegen van ruimte in Alkmaar Noord worden de activiteiten van de amateurkunstverenigingen ook betrokken. Indien elders panden in afwachting van verdere ontwikkeling tijdelijk worden herbestemd wordt de ruimtebehoefte van de amateurkunst eveneens meegenomen.

Dat geldt ook voor kerken die onttrokken worden aan de eredienst.

De gemeente neemt op basis van een informatieplan het initiatief tot het maken en bijhouden van een website met het overzicht van het complete aanbod van culturele activiteiten. Daarin worden zowel die van de instellingen als amateurverenigingen meegenomen. Dat geldt ook voor de mogelijkheden van de AlkmaarPas en het Jeugdfonds Sport & Cultuur.

Alkmaar onderzoekt met de amateurkunstverenigingen in het centrum en in de wijken en dorpen of een stimulerings- en waarderingsbeleid voor vrijwilligers een oplossing biedt voor hun mogelijke problemen.

De medewerkers van de gemeente Alkmaar staan klaar om amateurkunstverenigingen te ondersteunen bij het aanvragen van fondsen en vergunningen. Daar gaan we meer bekendheid aan geven.

Uitkeringsgerechtigden worden gestimuleerd om vrijwilliger in de cultuur te worden. Zij kunnen hun aandeel voor cultuur op zich nemen als onderdeel van hun re-integratie.

6. Vervolg op cultuurvisie Alkmaar 2040

Het maken van deze Cultuurvisie was stap 2 van het proces. Stap 1 was het stellen van de kaders. En stap 3 bestaat uit een Uitvoeringsplan (tot 2028) en de Ontwikkelagenda (tot 2040). Het Uitvoeringsplan heeft een looptijd van vier jaar en geeft aan wanneer we de in deze visie beschreven verbeteringen uitvoeren. De Ontwikkelagenda gaat in op de financiële aspecten van de groei van de grote culturele instellingen en van de groei van cultuur in Alkmaar Noord.

De uitvoering van de *Cultuurvisie* komt aan de orde in het vervolg, het *Uitvoeringsplan Cultuurvisie tot 2028*. De bouwstenen van dit *Uitvoeringsplan* maken deel uit van deze *Cultuurvisie*.

Daarnaast komen in de *Ontwikkelagenda cultuur in Alkmaar tot 2040* de ruimtelijke en financiële aspecten van de uitbreiding van de stedelijke culturele voorzieningen en Alkmaar Noord aan de orde. Een beschrijving van het opstellen van dit *Ontwikkelkader* is eveneens in deze *Cultuurvisie* opgenomen.

1	2	3
Kaders voor de Cultuurvisie Alkmaar	Cultuurvisie Alkmaar 2040	Uitvoeringsplan Cultuurvisie Alkmaar tot 2028
		Ontwikkelagenda Cultuur in Alkmaar tot 2040

6.1. Uitvoeringsplan

Het *Uitvoeringsplan* heeft een looptijd van vier jaar en bevat beleidsvoorstellen die op korte termijn kunnen worden uitgevoerd. Dit plan neemt dus minder tijd in beslag dan de *Ontwikkelagenda*. Voor betere faciliteiten voor podia en expositieruimten in dorpen wordt gezwaluwstaart met de *Dorpenagenda* en voor de wijken wordt domein overstijgend gewerkt met de plannen voor de ontwikkelgebieden. Het gebruiken van leegstaande panden van de gemeente voor cultuur vraagt om domein overstijgend werken met Vastgoed en voor panden van derden met Economie.

Uiteraard kunnen zaken ook al snel worden opgepakt. Een aantal daarvan, zoals betere voorzieningen voor podia en presentatieruimten in buurt-, wijk- en dorpsaccommodaties kunnen snel worden opgepakt met bestaande budgetten omdat ze vaak beperkt van omvang zijn en incidentele kosten met zich meebrengen. Voor andere zijn voorstellen voor extra budget nodig.

De plannen voor cultuureducatie vragen om domein overstijgend werken met sociaal omdat gebruik gemaakt wordt van budgetten voor Alkmaarders met een laag inkomen en voor de vrijwilligers bij amateurkunstverenigingen om samenwerken met participatie (Zaffier) voor het stimuleren van uitkeringsgerechtigden hun tegenprestatie uit te voeren in cultuur.

Voor alle onderdelen van het *Uitvoeringsplan* geldt dat dekking van de kosten wordt gezocht binnen de bestaande budgetten van cultuur of bij de partijen waarmee domein overstijgend wordt gewerkt. Als dat niet mogelijk blijkt, zullen voorstellen voor extra budget aan de raad worden voorgelegd in de jaarlijkse begrotingscyclus. In het onderstaande overzicht wordt per hoofdstuk welke activiteiten in het *Uitvoeringsplan* worden verricht. De achter de activiteiten weergegeven jaartallen geven een beeld van de volgorde waarin ze aan de orde komen.

Hoofdstuk 2

- 2025-2026: Stimuleren van instellingen om het meten van impact te verbinden aan impact denken en -sturen voor de kwaliteitsverbetering van de sector als geheel.

Hoofdstuk 3

- 2025-2029: De ruimtelijke consequenties voor podia en expositieruimten in Alkmaar Noord uitwerken voor besluitvorming.
- 2025-2029: Voor de andere wijken dan Alkmaar Noord worden de ruimtelijke consequenties meenemen in de domein overstijgende plannen voor gebiedsontwikkeling. Dit wordt gerealiseerd als een onderdeel van het domein overstijgend werken.
- 2025-2026: Voor de dorpen de verbetering van de technische voorzieningen van podia en expositieruimten zwaluwstaarten met de Dorpenagenda.
- 2025: Inventariseren van de behoeften aan betere technische voorzieningen voor podia en expositieruimten in buurt- en dorpshuizen en maken van een begroting met planning van de uitvoering.

Hoofdstuk 4

Ambitie 1: Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor makers

- 2025: Maken van afspraken waardoor bij het vrijkomen van gemeentelijke gebouwen of eventueel strategische aankopen in een ontwikkelgebied de bruikbaarheid voor makersplaatsen altijd meedoet bij de tijdelijke bestemming.
- 2025: Het aanstellen van een gemeentelijke 'leegstandsmakelaar' om het tijdelijk bestemmen van bedrijfspanden en winkels voor atelier- en expositieruimten te stimuleren.
- 2025-2027: Onderzoeken of makerplaatsen in de Pershal van De Drukkerij kunnen worden gerealiseerd. Door de grote ruimte kan ook worden gedacht aan podia en expositie.

- 2026-2027: Afspraken maken met instellingen en opleidingen voor podiumkunsten om tot uitbreiding van het aanbod voor begeleiding van jonge podiumkunstenaren te komen.
- 2027-2028: Afspraken maken met instellingen en opleidingen voor beeldende kunst om tot aanbod voor begeleiding van jonge beeldend kunstenaars te komen.
- 2026: Nagaan of de huidige ontmoetingsplekken voor schrijfkunst voldoen aan de behoefte in Alkmaar en zo nodig bij verbetering ondersteuning bieden. Dit gebeurt samen met de initiatiefnemers en de makers.
- 2027: Onderzoeken (met de makers en STRAAT!) of ondersteuning bij Urban Art kan leiden tot kwaliteitsverbetering. Als dat het geval is, aan partijen vragen hiervoor een voorstel doen.

Ambitie 2: Jongeren binden met een eigen cultuuraanbod

- 2025: Bewaken dat in ontwikkelingslocaties als in Oudorp, Overstad of Viaanse Molen en op het evenemententerrein ruimte beschikbaar is voor een aanbod van jongerencultuur. Dat geldt zowel voor locaties die de gemeente aankoopt als die door ontwikkelaars worden.
- 2025: Stimuleren dat instellingen als Podium Victorie, Hal 25 en De Drukkerij het aanbod voor jongeren uitbreiden. Dat kan met de regeling 'Impuls Jongerencultuur', die zijn waarde al heeft aangetoond en waarvan in 2025 het restant nog kan worden ingezet. In dat jaar moet worden besloten of Alkmaar deze regeling op eigen wijze na 2025 kan voortzetten.
- 2025: Nagaan welke onderdelen van het beleid voor nachtcultuur in andere gemeenten ook in Alkmaar kunnen werken.

Ambitie 3: Een aantrekkelijk cultuuraanbod voor ouderen

- 2025-2026: Stimuleren dat instellingen en amateurkunstverenigingen initiatieven ontwikkelen voor actieve cultuurparticipatie voor ouderen.
- 2025-2026: Stimuleren dat instellingen en amateurkunstverenigingen initiatieven ontwikkelen voor kwetsbare ouderen.
- 2026-2027: Met instellingen en amateurkunstverenigingen nagaan of ouderen belemmeringen ondervinden bij het functioneren als vrijwilliger.

Ambitie 4: Benaderbare en aanraakbare kunst in de openbare ruimte

- 2025: Opstellen van een 'Masterplan Kunst in de openbare ruimte' met een meerjarenplan dat inzicht geeft in wat de beste locaties zijn voor kunst, alsook welke type kunstuiting goed past bij die specifieke locatie.

Ambitie 5: Een hotspot voor hedendaagse beeldende kunst

- 2028: Onderzoeken of Stedelijk Museum Alkmaar en Kunstuitleen Alkmaar een hotspot voor hedendaagse beeldende kunst kunnen vestigen. Deze hotspot speelt in op de wensen van liefhebbers van deze kunstdiscipline en de behoefte van makers aan een vast punt waar ze elkaar treffen en werken van Alkmaarse kunstenaars kunnen zien. Voor een hotspot voor beeldende kunst is het belangrijk dat de Stichting Museum en Beeldentuin Nic Jonk een eigen bijzondere plek heeft, die meer past bij het landelijk gebied en mogelijkheden biedt voor buitenexpositie en podiumkunsten.

Ambitie 6: Ruimte voor verrassing

- 2025: Communiceren dat de gemeente openstaat voor initiatieven op nieuwe locaties als kerken, bedrijfsgebouwen, scholen en kantoren. Met een veelheid van dit type gebouwen zijn steeds weer verrassingen mogelijk.

Hoofdstuk 5

5.1. Een toekomst voor cultuureducatie

- 2026: Onderzoeken wat de mogelijke financiële gevolgen zijn van de effecten in de financiering van cultuureducatie en nagaan hoe succesvolle tijdelijke regelingen en de werkwijzen kunnen worden voortgezet. Het onderzoek wordt samen met het ABC Huis uitgevoerd.
- 2026: Vragen aan pedagogische academies om in het curriculum nog meer aandacht te geven aan kunst en cultuur, zodat toekomstige groepsleerkrachten voorbereid worden op het geven van bijvoorbeeld muziek- en dansles.
- 2026: Nagaan op welke wijze vervoer te regelen is vanuit de dorpen naar het museum en het theater in het centrum om de kansenongelijkheid tussen kinderen uit dorpen en uit de stad te verminderen. Daar kan met proefprojecten ervaring mee worden opgedaan.

- 2026: Communiceren dat de AlkmaarPas, het Jeugdfonds Sport en Cultuur en stichting Leergeld, ondersteuning bieden voor aanvullende lessen voor kinderen geven, met name die kansarmere wijken afkomstig zijn.
- 2027: Stimuleren van Alkmaar van de verdere integratie van de educatieprogramma's van de bibliotheek en Artiance vanwege de inhoudelijke toegevoegde waarde die dat oplevert.

5.2. Vitale amateurkunstverenigingen

- 2025-2027: Beter toerusten van bestaande locaties in de dorpen (dorpshuizen, horeca, gemalen, kerken voor de bestaande amateurkunstverenigingen en beeldend kunstenaars.
- 2025: Inventariseren van de praktische behoeften van wijkcentra, dorpshuizen, buurthuizen en verenigingsgebouwen om podiumfaciliteiten en presentatieruimten te verbeteren. In 2025 ook starten met de uitvoering (daartoe de regels voor amateurkunst verruimen).
- 2026: Betrekken van de activiteiten van de amateurkunstverenigingen bij het toevoegen van ruimte in Alkmaar Noord.
- 2027: Initiëren van een website met een overzicht van het complete aanbod van culturele activiteiten, zowel professioneel als van amateurkunstverenigingen. De basis voor besluitvorming hierover wordt vastgelegd in een informatieplan. Een van de grote instellingen kan die taak op zich nemen. Daarin worden ook de mogelijkheden van de AlkmaarPas en het Jeugdfonds Sport & Cultuur voor de amateurkunst aangegeven.
- 2027: Onderzoeken of amateurkunstverenigingen gebaat zijn met een stimulerings- en waarderingsbeleid voor vrijwilligers.
- 2025: De medewerkers van de gemeente Alkmaar staan klaar om amateurkunstverenigingen te ondersteunen bij het aanvragen van fondsen en vergunningen. Daar geven we meer bekendheid aan.

6.2. Ontwikkelagenda

De *Ontwikkelagenda* heeft tot doel in april 2025 een voorstel aan de raad voor te leggen waarin de deelscenario's uit de *Cultuurvisie* zijn uitgewerkt en doorgerekend voor wat betreft de eventuele gevolgen voor de subsidiering voor de stedelijke voorzieningen en de extra ruimte voor podia en expositieruimte in Alkmaar Noord.

In hoofdstuk 3 wordt voorgesteld dat Stedelijk Museum Alkmaar, Theater De Vest en de inloopfunctie van het ABC Huis aan het Canadaplein blijven. Voorts dat voor de huisvesting van de overige functies van het ABC Huis, Filmhuis Alkmaar en Podium Victorie de mogelijkheden in Overstad worden onderzocht. Voor de Ontwikkelagenda kan dus met één scenario worden volstaan, met deelscenario's voor de huisvesting van Kunsttuin Alkmaar aan het Canadaplein, Overstad of winkelcentrum De Mare en deelscenario's voor de huisvesting van de overige functies van het ABC Huis, Filmhuis Alkmaar en Podium Victorie in Overstad.

Het aanpassen van de ruimten voor de drie instellingen aan het Canadaplein en de deelscenario's voor de overige instellingen worden uitgewerkt, doorgerekend en onderbouwd aangeboden voor besluitvorming door de raad. Voor de behoefte aan meer ruimte voor podia en expositieruimten in Alkmaar Noord worden de mogelijkheden onderzocht op ruimtelijke en financiële aspecten.

Het project *Ontwikkelagenda* levert de volgende resultaten op, die de voorstellen voor besluitvorming door de Raad ondersteunen:

6.2.1. Huidige huisvestingssituatie

De huidige huisvestingssituatie van de instellingen wordt in beeld gebracht met een inventarisatie van de kosten en de beperkingen die bij het gebruik zijn geconstateerd. Dit vormt de basis voor het verdere project.

6.2.2. Valideringsonderzoeken

Aan de instellingen is inmiddels gevraagd om hun plannen met ruimtelijke gevolgen als weergeven in hoofdstuk 3, te onderbouwen met valideringsonderzoeken. Hiermee wordt vastgesteld of er voldoende vraag is naar voorstellingen waarvoor een theaterzaal van duizend stoelen nodig is, of er genoeg aanbieders naar Alkmaar komen voor een zaal van 1500 staanplaatsen voor Podium Victorie en bijvoorbeeld of een groter museum meer bezoekers oplevert.

6.2.3. Gewenste huisvestingssituatie

Als de valideringsonderzoeken uitwijzen dat de plannen van de instellingen realistisch zijn, worden in de volgende stap de programma's van eisen opgesteld die voor de plannen nodig zijn. Deze programma's vormen de basis voor de volgende stap.

6.2.4. Benodigde aanpassingen

Het vergelijken van de programma's van eisen en de huidige situatie levert de benodigde aanpassingen op. Voor Stedelijk Museum Alkmaar, Theater De Vest en de inloopfunctie van het ABC Huis is de locatie het Canadaplein, maar voor de Kunsttuin, overige functies van het ABC Huis en Filmhuis Alkmaar ligt dat niet vast. Voor Karavaan ligt uitbreiding in De Drukkerij het meest voor de hand.

6.2.5. Planning van de werkzaamheden die voor de aanpassingen benodigd zijn

Als de benodigde aanpassingen zijn bepaald, wordt onderzocht volgens welke planning die kunnen worden uitgevoerd. Daarbij speelt mee dat de overige functies van het ABC Huis eerst moeten zijn verhuisd voordat het museum kan uitbreiden en dat de termijn voor nieuwe huisvesting in Overstad mede wordt bepaald door de ontwikkeling van dit nieuwe centrumdeel.

6.2.6. Investeringsraming van de aanpassingen per jaar tot 2040

Indien de planning bekend is kunnen daar de investeringen per jaar aan toe worden gevoegd. Hiervoor wordt de periode tot 2040 uitgetrokken, maar vanwege de urgentie wordt gestreefd naar een eerdere afronding.

6.2.7. Exploitatieplan van elke instelling in de eindsituatie (en in de jaren dat de aanpassingen worden uitgevoerd) met de eventuele gevolgen van het exploitatieplan op de subsidiebegroting

Voor het bepalen van de financiële gevolgen van nieuwbouw voor de exploitatie zijn exploitatieplannen per instelling nodig. Nieuwbouw is weliswaar van invloed op de exploitatie van een instelling en daarmee ook op de benodigde subsidie. Maar de meerkosten die door nieuwbouw worden veroorzaakt, moeten tegenover de nieuwe inkomsten worden gezet en worden afgezet tegen de bestaande huisvestingskosten.

Voor de stedelijke voorzieningen geldt dat de gebouwen aan het Canadaplein en Podium Victorie eigendom zijn van de Duurzaam Vastgoed BV. Voor deze gebouwen is de Duurzaam Vastgoed BV de opdrachtgever en daarmee verantwoordelijk voor de investeringen. Feitelijk wordt de gemeente alleen de opdrachtgever voor de nieuwbouw van Filmhuis Alkmaar als niet wordt gekozen voor uitbreiding van Vue. Dat geldt ook voor de overige functies van het ABC Huis als die geen onderdeel worden van een woonproject in Overstad.

Bijlage 1.

Indicatie van de extra ruimte per instelling en de rekentool van Alkmaar voor de ruimtelijk consequenties voor voorzieningen bij groei van het aantal woningen

Instelling	Indicatie extra ruimte (m ²)
ABC Huis	2.400
Filmhuis Alkmaar	1.250
Karavaan	500
Kunstuitleen Alkmaar	500
Podium Victorie	Nader te bepalen
Stedelijk Museum	2.100
Theater De Vest en Grote Kerk	500
Totaal	7.250

Om de vraag naar ruimte te kunnen bepalen heeft Alkmaar een rekentool van Sprinco en Stipo doorontwikkeld die de ruimtelijk consequenties voor voorzieningen bij groei van het aantal woningen aangeeft.

De rekentool Sprinco en Stipo gaat uit van een toename van 8.115 m². Dit resultaat valt lager uit, omdat de rekentool werkt met een gemiddelde van Alkmaar, Gouda en Amersfoort. Als we de gewenste toename berekenen met het kengetal van Alkmaar, dan komt de groei op 8.415 m².

Naast de rekentool van Alkmaar heeft Blueyard een eigen methode ontwikkeld door te inventariseren welke ruimte nodig is voor voorzieningen in andere steden. Voor de grote steden wordt het ruimtebeslag per huishouden aangehouden. Omdat daar veel eenpersoonshuishoudens zijn en in Alkmaar minder, is dat omgerekend naar de ruimte per inwoner.

Deze uitkomsten van deze twee methoden lopen elkaar niet veel. Die van Blueyard geeft aan dat er op dit moment een tekort is van 2.900 m² bij het huidige inwonertal. In totaal is dus in 2040 een oppervlakte van 2.900 m² voor het oplossen van huidige knelpunten plus een oppervlakte van 8.415 m² voor de inwonersgroei nodig. Bij elkaar is dit 11.315 m².

Voor een verdere uitwerking van de berekeningen wordt verwezen naar de 'Alkmaar Cultuurverkenning 2024', p. 113-116.

